

NOTULEN van de openbare vergadering van de raad der gemeente Voorschoten, gehouden op 4 april 2019 om 20.00 uur.

Voorzitter: mevrouw P.J. Bouvy-Koene, burgemeester.

Griffier: de heer J. van der Does.

Aanwezige leden: de heer A.E.T. Andringa, mevrouw S.J. Boom, de heren J.Ph. Bos, mr. drs. C. Bremmer, A. Deuzeman, drs. S.W.C. van den Dool, C.J. van der Elst en A.B. de Graaf, mevrouw drs. E.C. van Herk, de heren drs. P 't Lam, B. Lavrijsen en E.M.L.H. Maassen, mevrouw K.S. van Meenen, de heer M.P.A. van Oostrum, mevrouw M.H.R. Persoon, de heer J.A.E.L.M. van Rixtel, mevrouw J.C. Schroot en de heren A.A. in 't Veen, G. Zeelt en R.J.M. Zoetemelk.

Afwezig: de heer P. de Bruijn.

Aanwezige wethouders: de heer mr. M.N. Cramwinckel, mevrouw drs. M.A.M. Lamers en de heer drs. N. Mol.

1. Opening

De **voorzitter:** Ik heet u allen welkom in de raadzaal, maar ook daarbuiten, de mensen die meekijken en meeluisteren. Dit is een interessante vergadering met op de agenda een aantal stukken die met wonen en zelfstandigheid te maken hebben. Ik denk dat we een aardige discussie met elkaar kunnen gaan voeren.

Er is een bericht van verhindering binnengekomen van de heer De Bruijn. De andere raadsleden zijn er allemaal wel.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Vaststellen raadsnotulen van 7 maart 2019.

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

3. Beëdiging burgercommissielid Fer de Boer

De **voorzitter:** We gaan een burgercommissielid beëdigen. Het is altijd prettig dat politieke partijen zich gesteund weten door burgercommissieleden, want hoe groter je de groep maakt, met des te meer mensen je over de onderwerpen kunt praten en hoe beter je de uren die in het raadswerk gaan zitten, kunt verdelen.

De heer De Boer legt de verklaring en belofte af.

De **voorzitter:** Ik feliciteer u met deze benoeming.

(Applaus)

4. Eervol ontslag griffier J. van der Does

De **voorzitter:** Uw raad wordt gevraagd om eervol ontslag te verlenen aan onze griffier, de heer J. van der Does. Hij heeft de raad verzocht hem met ingang van 1 juni 2019 eervol ontslag te verlenen uit zijn functie van griffier van de gemeente Voorschoten. Ik stel u voor om met dit verzoek akkoord te gaan. Dit betekent concreet dat dit voor hem de laatste vergadering is in de functie van raadsgriffier. Er komt een afscheid waarin u ruimschoots de gelegenheid heeft om hem via a-b-

c'tjes, liedjes, sketches en andere dingen enige veren op de hoed te steken. Hij is daar namelijk dol op! Voor vanavond zou ik het willen beperken tot het gunnen van het laatste woord aan Hans zelf. Dan kunnen we op het moment van het afscheid daar als raad nog een bijdrage aan leveren. Ik vraag u nu om akkoord te gaan met het eervol verlenen van ontslag aan onze griffier. Ik constateer dat de raad akkoord gaat.

(Applaus)

5. Lijst van ingekomen stukken voor de gemeenteraad 7 maart 2019:

5.1. Brieven van instellingen of burgers

5.2. Informatiebrieven van het college van B en W

5.3. Schriftelijke beantwoording van vragen uit de raad

Mevrouw **Schroot** (D66): Voorzitter. We hebben drie vragen naar aanleiding van informatiebrief 013 over de Warmterotonde. Heeft Voorschoten zich op tijd aangemeld? De sluitingstermijn was immers 31 maart. Zo ja, welke wijken zijn dan aangemeld? De derde vraag is of we vooruitlopend op de Warmtevisie mensen misschien nog wat meer helderheid kunnen verschaffen over het verwarmen van hun huis in de toekomst. Mogen huishoudens in de wijken die niet zijn aangemeld voor de Warmterotonde, er nu van uitgaan dat zij de komende jaren niet worden aangesloten?

De heer **Bremmer** (CDA): Voorzitter. Wij hebben het verzoek om brief 659 van het Actiecomité Nassauwijk Leefbaar te agenderen voor de volgende vergadering van de commissie WRG. Mijn tweede punt betreft het onderwerp waarover mevrouw Schroot het al had. We hebben gisteravond een bijeenkomst van Hart van Holland gehad. Dat was een goede bijeenkomst. Daar is ook de warmtetransitie aan de orde geweest. Naar aanleiding van informatiebrief 013 is mijn vraag waarom de gemeente Voorschoten niet wordt genoemd in de ongedateerde brief van de provincie Zuid-Holland over het belang van collectieve warmte in de warmtetransitie. De vier gemeenten in de Leidse regio worden genoemd, maar Voorschoten wordt niet genoemd. Dat is mijn eerste vraag hierover. Op pagina 2 van de brief van 22 januari 2019 van de Warmtealliantie Zuid-Holland, die als bijlage bij die informatiebrief zit, staat: "Wij werken eraan om uiterlijk eind maart een reactie te sturen over de behoefte aan hoge temperatuur restwarmte in onze regio." Het is inmiddels begin april. Is er al een reactie bekend over de behoefte aan hoge temperatuurwarmte in onze regio? Dat waren mijn twee vragen over informatiebrief 013.

De **voorzitter**: Ik denk dat er positief gereageerd kan worden op uw verzoek om brief 659 te agenderen voor de commissie WRG. Dat lijkt me vrij simpel, als u daar in de commissie nog met elkaar over wil praten. Wellicht heeft de wethouder antwoorden op de vragen van de fracties van D66 en het CDA. Ook andere fracties zullen ongetwijfeld geïnteresseerd zijn in die antwoorden.

Wethouder **Lamers** (GroenLinks): Voorzitter. Dank voor deze vragen over een kwestie die ons allen natuurlijk heel erg bezighoudt en die op dit moment erg belangrijk is. Wij hebben u een tijdje geleden inderdaad geïnformeerd over deze brieven. De vraag wat daarvan gekomen is, is volstrekt logisch. Daar zal ik nu antwoord op geven. De vraag van D66 was of Voorschoten zich voor 31 maart op tijd heeft aangemeld voor de Warmterotonde. De brief is inmiddels verouderd. Er zat een enorme tijdsdruk op het dossier vanwege contractuele afspraken met NUON in Leiden en de planning van de aanbesteding. Het punt was dat een ruimer gedimensioneerde leiding - 500 mm in plaats van 400 mm - waardoor Voorschoten mee zou kunnen doen als Voorschoten zou willen en als dat mogelijk zou zijn, een financieel commitment vroeg, dus een belofte om financieel bij te dragen. Daarmee zou het financiële risico van een investeringsbesluit over de ruimere leiding zijn afgedekt. Op 6 maart heeft de regio Holland Rijnland hierover bestuurlijk overlegd met de gedeputeerde. Er is namelijk een grote vraag. Het gaat om enkele miljoenen. Volgens mij ging het om € 8 miljoen per jaar gedurende de komende 27 jaar. Dat is een hele grote vraag, die wij niet zomaar kunnen beantwoorden. De raad heeft het budgetrecht. We zouden dus sowieso eerst naar de raad moeten gaan, maar er waren ook nog geen businesscase en geen overzicht over wat de behoefte precies zou zijn. We zijn nu bezig met de Warmtevisie; die is nog niet afgerond. In het bestuurlijke overleg hebben wij dat ook laten weten aan gedeputeerde Weber, Han Weber. Hij is voorzitter van de Warmtealliantie Zuid-Holland. Alle gemeenten van Holland Rijnland hebben duidelijk gemaakt dat hij dit commitment nu niet van ons kan verwachten. Het financiële commitment is niet realistisch; daar hebben we dus niet op geantwoord, althans niet positief. Maar we hebben wel afgesproken dat we de minister van Economische Zaken en Klimaat zouden vragen om te bezien of EZK, het ministerie, een rol zou kunnen spelen in de voorfinanciering van een ruimer gedimensio-

neerde leiding over Oost; dat is het deel van de Warmterotonde dat hiernaartoe gaat. In plaats van onszelf financieel te verbinden hebben wij de minister dus gevraagd om ondersteuning hiervoor, voor de voorfinanciering. Bij mijn weten is daar nog geen antwoord op gekomen, maar dit is nu de stand van zaken. Ik kan ook toezeggen dat de raad hierover met een informatiebrief nog even heel duidelijk wordt geïnformeerd. Dat zullen wij dus doen.

Dan is het antwoord op vraag 2 eigenlijk logisch: er zijn geen wijken genoemd. Nogmaals, we zijn bezig met het opstellen van een Warmtevisie; je moet nu zeggen: een Transitievisie Warmte. Daarin worden de wijken bekeken en dan kunnen we meer zeggen, maar dat kan nu dus nog niet. De Transitievisie Warmte gaat in het najaar 2020 vastgesteld worden in de raad. U kunt zich dus voorstellen dat dat nog even gaat duren. Dat is ook niet een geïsoleerd product. Het gaat ook in overleg met bewoners en andere betrokkenen opgesteld worden. Op basis van die Transitievisie Warmte kan per wijk een handelingsperspectief voor gebouw-eigenaren gegeven worden, maar we hoeven niet stil te zitten en dat doen we nu ook niet. Ik heb u al eerder geïnformeerd over de avonden voor de no-regretmaatregelen in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket. Daar kunnen mensen advies krijgen over het verduurzamen van hun woning. We zitten dus beslist niet op onze handen.

Ik heb u ook al verteld over de wijkambassadeurs in Noord-Holland. Die gaan we ook uitrollen naar andere wijken toe. Binnenkort zal een avond plaatsvinden voor mensen die geïnteresseerd zijn in de energietransitie, over de rol die ze daarin kunnen spelen. Ik hoop dat ik daarmee de vragen van D66 voldoende heb beantwoord. Als u meer wilt weten, zou u naar de website van Op naar Neutraal, wijzijnnon.nl, kunnen gaan. Daar wordt de stand van zaken duidelijk beschreven. U zou ook naar de website van Zuid-Holland kunnen gaan. Ook daar is informatie te vinden.

Dan de vragen van het CDA. Waarom wordt de gemeente Voorschoten niet genoemd in die ongedateerde brief? Waarschijnlijk omdat wij nog niet zijn aangesloten op een warmtenet, maar die brief heeft ons wel bereikt en wij zitten, zoals u al hoorde, gewoon aan de bestuurlijke tafels. Wij zijn dus aangehaakt. Waarschijnlijk is die brief dus alleen geschreven aan gemeenten met bestaande of geprojecteerde warmtenetten, maar dat houdt ons natuurlijk niet tegen. Wij doen volop mee. De volgende vraag is of er al een reactie op de brief aan het ministerie bekend is. Nee, die is nu nog niet bekend. Ik heb nog even rondgevraagd, maar die is er nog niet. Het agenderen voor de commissie WRG lijkt mij een uitstekend plan.

De **voorzitter**: Ik stel voor, de toegezegde informatiebrief over wat zich nu allemaal over de Warmterotonde aan het ontwikkelen is, naast de op te stellen visie en het beleid van de gemeente in één keer aan de raad toe te laten komen, want er gebeurt veel buiten Voorschoten om, in de regio, in de provincie en in het Rijk. Het lijkt mij goed om in een informatiebrief de samenhang der dingen te beschrijven, zodat voor de raad dat tijdpad een beetje vorm en inhoud kan krijgen, mogelijk straks ook voor een discussie in de commissie.

Met inachtneming van het bovenstaande wordt besloten overeenkomstig de voorstellen tot afdiening.

6. Vragenuurtje

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

7. Hamerstukken

7.1. Grip op gemeenschappelijke regelingen (raadsregistratienummer Z/19/028954/118912);

7.2. Herstelbesluit bestemmingsplan Roosenhorst herziening (raadsregistratienummer Z/18/25992/118280);

7.3. Verordening tot eerste wijziging Verordening jeugdhulp 2015 Voorschoten (raadsregistratienummer Z/19/27951/117204);

7.4. Zienswijze begroting 2020 VOS (raadsregistratienummer Z/19/029043/118115);

7.5. Inrichting Planning & Control-cyclus 2019 (raadsregistratienummer Z/18/023937);

De voorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

7.6. Verordening op de vertrouwenscommissie (Z/19/030661/128484)

De **voorzitter**: Ook hiermee gaat de raad in principe akkoord, maar voor de volledigheid deelt onze plaatsvervangend griffier nu stembriefjes uit, omdat het ook gaat om de personele invulling van de vertrouwenscommissie.

De stembriefjes zijn opgehaald. Er zijn twintig stemmen uitgebracht en alle raadsleden gaan akkoord met de benoemingen.

Het voorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

8. Actualisatie Woonvisie 2019-2022 (raadsregistratienummer Z/19/028618/119995)

De **voorzitter**: Conform datgene wat op 14 maart is besproken in de commissie WRG is de rapportage aangepast. De aangepaste versie heeft u gekoppeld gekregen in iBabs. Er is een oplegnotitie opgesteld waarin de wijzigingen zijn opgenomen die naar aanleiding van de besluitenlijst zijn doorgevoerd. Daarvan heeft u kennis kunnen nemen. Ik heb begrepen dat een aantal fracties op een ludieke dan wel andervormige manier invulling willen geven aan hun bijdrage aan het debat. We beginnen met een filmpje van de SP-fractie.

(Er wordt een filmpje getoond van de SP-fractie over het tekort aan betaalbare woningen voor jongeren in Voorschoten, waarna de heer Maassen de burgemeester een rapport daarover overhandigt.)

De heer **Maassen** (SP): Voorzitter. De in het filmpje aangekondigde enquête heeft de SP de afgelopen anderhalve maand gehouden. De resultaten, die ik zojuist heb aangeboden, laten eigenlijk zien wat iedereen in deze gemeenteraad al een beetje vermoedde: ja, er is een probleem met jongerenhuisvesting. Van de bijna 40 jongeren die onze enquête hebben ingevuld - wij weten dat dat niet representatief is, maar het is wel een duidelijk beeld en het is representatiever dan één inspreker - was de helft tussen de 22 en de 30. Het grootste deel van die jongeren was geen student maar werkende. Bijna iedereen gaf aan in Voorschoten te zijn geboren en hier te willen blijven wonen. Bijna driekwart van deze jongeren woonde nog thuis bij de ouders. Wij hadden dit filmpje gemaakt als een soort ludiek idee hoe het eruitziet als je nog bij je ouders woont, maar voor heel veel jongeren komt dit erg dicht in de buurt, ook al hoop ik dat het niet helemaal realiteit is. Er waren zelfs zes mensen die ouder waren dan 25 en die aangaven dat ze uit nood nog bij hun ouders woonden. Er moet snel wat gebeuren als we deze jongeren voor Voorschoten willen behouden, want anders gaan ze noodgedwongen ergens anders naartoe. Als de jongeren uit het dorp wegtrekken, heeft dat gevolgen voor de scholen, de verenigingen, de horeca, de winkels en ook de toekomst van het dorp. Kortom, Voorschoten moet haar best gaan doen voor haar eigen jongeren. Voor de duidelijkheid: een aantal mensen die de enquête hadden ingevuld, waren ouder dan 30 en zeiden dat ze weliswaar geen jongeren zijn maar dat ook zij een probleem hebben. Natuurlijk zijn die problemen er ook, maar voor jongeren zijn die problemen erg specifiek.

Daarom is de SP best wel te spreken over de Woonvisie zoals die er ligt, want eigenlijk wordt er wel een begin gemaakt met het aanpakken van een belangrijk deel van de punten die wij proberen aan te dragen en het nijpende probleem voor iedereen in Voorschoten, zeker voor de jongeren, om betaalbaar te kunnen wonen. Maar wat ons betreft kan het nog wel een stapje harder. Het is een vooruitgang dat in deze Woonvisie staat dat het percentage sociale huurwoningen bij nieuwbouwprojecten 25% moet zijn. In de vorige Woonvisie is namelijk een poging gedaan om dat op 10% te zetten en is het uiteindelijk 15% geworden. Er waren een aantal fracties - GroenLinks, de PvdA, de SP en ONS Voorschoten - die eigenlijk 30% wilden, maar dat haalde het toen niet. Inmiddels is duidelijk dat het tekort echt nijpend is, dat er heel veel betaalbare woningen bij moeten en dat het percentage sociale woningbouw echt omhoog moet, maar dan is 25% misschien nog een beetje weinig, want meestal haal je niet het hele percentage bij je nieuwbouwprojecten. Het zou mooi zijn als alles wat we nu in de pijplijn hebben, snel gebouwd zou worden, maar iedereen in Voorschoten kent het voorbeeld van Starrenburg III. We hebben negentien jaar geleden besloten om dat te gaan bouwen en er staat nog steeds geen paal in de grond. Dus laten we nou niet aan de onderkant van de grens gaan surfen. Laten we nou niet zeggen dat we het houden bij 25% sociale woningbouw. Laten we nou zeggen: om het percentage sociale woningbouw in Voorschoten hoger te krijgen - dat is hard nodig, want we hebben het laagste percentage van de regio - spreken we nu

in de Woonvisie af om bij nieuwbouwprojecten 30% sociale woningbouw neer te zetten. Dan halen we misschien 25% of 26%, maar dan is er ook geen man overboord. Daarom dient de SP een amendement op de Woonvisie in om het minimumpercentage sociale woningbouw op 30% te zetten. Het amendement luidt:

"Amendement 058.

De raad van de gemeente Voorschoten, in zijn vergadering bijeen d.d. 5-4-19,

gezien het raadsvoorstel nr. 9, raadsbesluit Actualisatie Woonvisie 2019-2022,

overwegende dat het percentage sociale woningbouw in Voorschoten een van de laagste in de regio is;

van mening dat:

- *een inhaalslag nodig is om dit percentage meer in lijn te brengen met het regionaal gemiddelde;*
- *deze inhaalslag wenselijk is om de lange wachttijden in de sociale woningbouw te bestrijden;*
- *25% sociale woningbouw in de nieuwbouw te weinig is om de gewenste inhaalslag te maken;*

Besluit:

Het raadsvoorstel als volgt te wijzigen:

- *in de samenvatting op bladzijde 4 van de Woonvisie onder punt 1 wordt 25% vervangen door 30%;*
- *de Woonvisie wordt dienovereenkomstig aangepast."*

Dan nog iets anders. Gelukkig is het in Nederland sinds een aantal jaren zo dat de huurders erbij betrokken worden als je als gemeente prestatieafspraken maakt met je corporaties over wat zij gaan doen met woningbouw. Dat is belangrijk. Het is goed dat er geregeld is dat ook huurders daar een stem in hebben. We hebben in Voorschoten alleen een heel klein probleem: we hebben geen Voorschotense huurdersorganisatie. Er zijn wel huurdersorganisaties die aan tafel zitten bij die prestatieafspraken, maar dat zijn de huurdersorganisaties die bij onze corporaties horen. Woonzorg, dat 85% van de sociale huurwoningen in Voorschoten heeft, is een landelijke corporatie met een landelijke huurdersvertegenwoordiging. Die zitten hier aan tafel prestatieafspraken voor Voorschoten te maken, maar die wonen hier helemaal niet. Hetzelfde geldt voor de andere corporatie, die de resterende 15% sociale woningbouw in Voorschoten heeft, De Sleutels, want dat is een Leidse corporatie met een Leidse huurdersbelangenvereniging. Dat zit al iets dichterbij, maar ook zij kennen de lokale problemen niet. Natuurlijk moeten die huurdersvertegenwoordigers gewoon aan tafel zitten bij de prestatieafspraken, want zo is het wettelijk geregeld. Maar de wet geeft ook de mogelijkheid om bij het sluiten van prestatieafspraken een huurdersraadpleging te doen. Dan ga je naar de individuele huurders, de mensen die hier in Voorschoten een woning huren. Daarom dient de SP een motie in om het college te vragen: als jullie binnenkort die prestatieafspraken gaan sluiten met corporaties en huurders, doe dan ook zo'n huurdersraadpleging zoals die in de Woningwet is opgenomen. Dat is een vorm van burgerparticipatie die goed past bij de manier waarop Voorschoten hier nu mee omgaat. Op die manier kunnen we ook de stem van de individuele Voorschotense huurder meenemen in de prestatieafspraken. Natuurlijk zou het nog veel beter zijn als er een Voorschotense huurdersvereniging was, maar daar zullen we waarschijnlijk nog even aan moeten werken. De motie luidt:

"Motie 094.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 5 april 2019,

overwegende dat:

- *in de Woonvisie het voornemen wordt uitgesproken dat er langjarige prestatieafspraken worden gesloten met de woningbouwcorporaties;*
- *in de Woningwet is vastgelegd dat huurdersorganisaties bij deze prestatieafspraken een volwaardige partij aan tafel zijn;*
- *Voorschoten geen lokale huurdersorganisaties in de zin van de Overlegwet kent;*

van mening dat:

- *de huurders van Voorschoten ook betrokken dienen te zijn bij de prestatieafspraken;*
- *burgerparticipatie in dit kader een toegevoegde waarde kan zijn;*

spreekt uit dat het wenselijk is om voorafgaand aan de onderhandelingen voor de prestatieafspraken een huurdersraadpleging, zoals genoemd in de Woningwet 2015, te organiseren door de gezamenlijke partijen van de prestatieafspraken en de uitkomsten mee te nemen in het eindresultaat, en gaat over tot de orde van de dag."

De heer **Lavrijsen** (VVD): Ik heb een vraag aan de heer Maassen. Allereerst complimenten voor het prachtige filmpje, maar ik heb een vraag over motie 094. Die wil ik gewoon voor mezelf scherp hebben, want zij is net binnengekomen. U zegt dat er een wettelijke bepaling is dat huurders betrokken worden, maar als ik u goed begrijp, zegt de wet tegelijkertijd dat er een mogelijkheid is om een huurdersraadpleging te doen. In hoeverre is het dan een wettelijke verplichting om zoiets te doen? Of is het een mogelijkheid die de wet biedt en die niet verplicht is?

De heer **Maassen** (SP): Dank voor de vraag. Mijn excuses voor het late indienen van mijn voorstellen. Ik was een paar dagen in het buitenland. Vandaar dat het op deze manier ging.

Wethouder **Mol**: Waar was u dan?

De heer **Maassen** (SP): Ik hoor wat ruis op de achtergrond.

Wethouder **Mol**: Decadent, hoor!

De heer **Maassen** (SP): Gaat de wethouder nou mijn spreektijd ook nog een beetje opmaken? U zegt het precies goed: er is een wettelijke verplichting om huurdersvertegenwoordigers aan tafel te hebben. Dat zijn dus die huurdersbelangenverenigingen. Daarnaast is er een wettelijke mogelijkheid voor zo'n huurdersraadpleging. Mijn suggestie is eigenlijk om die mogelijkheid te gebruiken bij de prestatieafspraken, die langjarig zullen zijn. Dan horen we niet alleen die wettelijke huurdersvertegenwoordiging van mensen die wel verstand van huurderszaken hebben maar niet in Voorschoten wonen, maar halen we tegelijkertijd ook op wat de lokale huurders ervan vinden.

De heer **Lavrijsen** (VVD): Volgens mij begrijp ik helemaal wat u zegt. Dank u wel.

De heer **De Graaf** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Voor onze partij is de bouw van meer sociale huurwoningen een wezenlijk element van deze Woonvisie, van elke Woonvisie. Onze ambitie is op zichzelf het realiseren van 30% sociale huurwoningen in Voorschoten. Dat staat ook in ons programma. Wij zullen het amendement van de SP dan ook volgen. Het college kiest voor 25%. Dat is jammer, maar het is in ieder geval een stap in de goede richting in vergelijking met het verleden. Maar ja, of je het nou hebt over een ambitie van 25% of een ambitie van 30%, de vraag is en blijft hoe de gemeente haar ambities met betrekking tot dat percentage van 25% dan wel 30% sociale huurwoningen gaat realiseren. Want ambities en doelstellingen zijn mooi, maar zonder een stevig instrumentarium komt daar weinig van terecht. De ervaring leert dat er bij projecten allerlei redenen kunnen zijn waarom het bouwen van sociale huurwoningen niet mogelijk zou zijn. Grondprijzen zijn te hoog of projectontwikkelaars vinden het rendement te laag. Daarom heeft de Partij van de Arbeid in de vergadering van de commissie WRG een beleidsregel sociale woningbouw voorgesteld. Die beleidsregel bepaalt dat bij elk nieuwbouwprojectplan of bij herontwikkeling van drie of meer woningen ten minste 25% dan wel 30% sociale woningbouw moet worden gerealiseerd. Daar kan bij hoge uitzondering van worden afgeweken, maar dan moet daarvoor wel worden gecompenseerd. Sommige omringende gemeenten hebben zo'n beleidsregel, zoals ik toen al heb gezegd. Als je dan vraagt of die beleidsregel werkt, dan luidt het antwoord: ja, als de politieke wil er is en als je goed onderhandelt, dan werkt het. Wij zijn blij dat het college positief op ons voorstel heeft ge-

reageerd en dit bij de buurgemeenten nader gaat onderzoeken. Wij zijn blij met de politieke wil die daaruit spreekt om echt werk te maken van het realiseren van fiks meer sociale huurwoningen. De coalitie en het college wensen 25%, wij zijn voorstander van 30%. Als we die 25% realiseren met een stevig instrumentarium, dan zijn we al een heel eind op weg. Daarom kunnen wij de actualisatie van de Woonvisie zonder meer onderschrijven.

De heer **Lavrijsen** (VVD): Voorzitter. Er wordt ons gevraagd om in te stemmen met de actualisatie van de Woonvisie. De VVD zal dat zeker doen. We staan in Voorschoten voor grote opgaven op het gebied van woningbouw. De vorige sprekers hebben dat al goed verwoord. Voorschoten moet ook in de toekomst een aantrekkelijke woongemeente blijven voor alle generaties. Daarom is het van belang dat de woningmarkt zo veel mogelijk bereikbaar blijft. Dat wordt al een uitdaging op zich. Het uitgangspunt dat de focus ligt op jongeren, jonge gezinnen, starters, ouderen en kwetsbare groepen, kunnen we dan ook onderschrijven. Die uitgangspunten komen ook voort uit het coalitieakkoord.

Dan het aandeel sociale huurwoningen. Er ligt inderdaad een doelstelling van een algeheel percentage van 25%. Dat is wat ons betreft een goed uitgangspunt. Veel Voorschotenaren, jonge Voorschotenaren, zijn op zoek naar zulke woningen. In dat kader zouden wij graag de aandacht nog eens willen vestigen op nieuwe woonconcepten, zoals de iLofts en de tiny houses. Mijn collega De Bruijn heeft daar vorige maand in de commissievergadering al het een en ander over gezegd. Wij geloven echt in deze concepten, want wij zien daar vooral kansen in om met deze concepten relatief goedkoop een slag te slaan, misschien ook als tijdelijke woning totdat andere projecten zijn opgestart. We zijn dan ook blij dat er in deze Woonvisie aandacht is voor deze nieuwe woonconcepten. Wat ons betreft gaan we hier snel mee aan de slag.

Verder blijft het voor ons heel belangrijk dat we de nadruk ook blijven leggen op koopwoningen in het goedkopere segment. Je mag niet "sociale koopwoningen" zeggen, maar dat bedoelen we daar natuurlijk mee, zoals eerder al besproken. Enerzijds wordt daarmee de doorstroming vanuit de sociale huur bevorderd, want de jongeren die nu een sociale huurwoning gaan betrekken, willen in de toekomst ook weer een stapje verder, ook in Voorschoten. Ook dat is nu bijna onmogelijk. Daarnaast moet dit ook kansen bieden voor jonge gezinnen, juist om de diversiteit aan generaties hier ook in de toekomst te waarborgen. Dan is de vraag wel hoe we ervoor gaan zorgen dat die goedkope koopwoningen ook in de toekomst goedkoop blijven. Ik heb begrepen dat dat in fase 2 wordt uitgewerkt, maar hierbij is het wel belangrijk dat de gemeente de regie houdt bij de woningbouwprojecten. Ik sluit me helemaal aan bij de woorden van wethouder Cramwinckel, die in de commissievergadering aangaf dat de ontwikkelingen binnen de woningbouw wel moeten passen binnen de financiële mogelijkheden van de gemeente.

In de commissievergadering heeft het college aangegeven dat er in de zomer een uitwerkingsprogramma komt. Ik ga ervan uit dat dit de uitwerking van fase 2 betreft. In hoeverre worden in dit uitwerkingsprogramma de verbindingen gelegd met andere ruimtelijke opgaven die we hebben? Volgens mij heeft de wethouder daar in de commissievergadering wel iets over gezegd, maar ik stel die vraag toch om dit scherp te krijgen.

Tot slot een opmerking over burgerparticipatie. Daar zijn wij natuurlijk een groot voorstander van. Daar wordt in het document ook een goed stuk aan besteed, maar wij pleiten hierbij wel echt voor duidelijkheid en ook voor doorpakken. Dat blijft hierin heel belangrijk. We zouden graag zien dat er een duidelijk proces voor burgerparticipatie komt, zodat participanten weten waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten, terwijl tegelijkertijd wordt voorkomen dat we verzanden in ellenlange processen die onnodig vertragend werken. De urgentie is hoog. Wat ons betreft gaan we snel bouwen. Daar zijn nu misschien al meer mogelijkheden voor dan we op dit moment denken. Daarvoor wil ik het woord graag geven aan onze buitengewoon gewaardeerde fractievoorzitter.

De heer **Van den Dool** (VVD): Voorzitter. Als de techniek meewerkt, krijgen we nu na twee foto's een filmpje te zien. Zoals gezegd: de VVD wil ook graag dóén en niet alleen praten over de Woonvisie. Er is inderdaad een nijpend tekort en dan moet je ook huizen gaan realiseren voor een speciale doelgroep. Wij hebben daarvoor de doelgroep van de werkende jongeren uitgekozen. Dit is een promotiefilmpje van een organisatie die deze woningen maakt. Wij zijn met het college namelijk al op pad geweest en we hebben deze woningen in Den Haag gezien. Het project bestaat dus niet alleen op papier, maar staat al daadwerkelijk op een aantal plekken. Een Voorschotenaar is onderdeel van dit bedrijf en werkt hieraan mee. U ziet nu de zogeheten iLofts die in Den Haag staan.

Vandaar dat er ook promotie van onder andere Den Haag in zit. Hier ziet u de plek waar ze straks komen of eigenlijk nu al staan. Het zijn kleine, gestapelde woningen. Je zou ook kunnen zeggen: een soort tiny houses. Het zijn kleine koopwoningen, die onder geconditioneerde omstandigheden worden gemaakt. Alles wat overblijft, wordt hergebruikt. Ook wat dat betreft is het dus perfect. Daarna worden ze per vrachtwagen van de fabriek naar de locatie getransporteerd en één voor één op elkaar gestapeld. Dat gaat uiteraard niet zo snel als in dit filmpje, maar wel ontzettend snel. Het is een kwestie van weken om het op elkaar te stapelen. Daarna is het alleen nog afbouwen van de rest eromheen. Hier ziet u een woonblok. Het zijn echt gestapelde woninkjes, uiteraard ook met goede voorzieningen voor stroom vanuit zonne-energie. U ziet ook dat het een geheel concept is. Er zijn maar een beperkt aantal parkeerplaatsen, omdat de jongeren die hier wonen, voor hun vervoer elektrische auto's beschikbaar hebben. Als ze hun vervoer niet per openbaar vervoer of fiets kunnen doen, kunnen zij gebruikmaken van de elektrische auto's die daar staan. Dat is inbegrepen bij de prijs die ze voor dat huis betalen. Dit concept hebben we met het college bekeken. Het concept is mogelijk en wij willen het graag in Voorschoten hebben.

We laten niet alleen zien dat dit concept er is. We hebben ook nagedacht over verschillende locaties. We hebben zowel het college als de raad nodig om dit daadwerkelijk te realiseren. Van een aantal locaties, bijvoorbeeld het Segaarterrein, kunt u denken dat daar al iemand bezig is. Maar het vergt gewoon lef, ook van het college, om te zeggen: wij gaan met een derde partij praten om in ieder geval in een stukje van het project deze woningen te krijgen. We kunnen ook denken aan het BplusC-gebouw, waarvan wij hebben gezegd dat het weg zou kunnen omdat het echt te oud wordt, maar zodra die ruimte daar is, zou je dit concept ook daar neer kunnen zetten. Maar we hebben nog een terrein, dat u op deze foto ziet. Het is helaas niet heel goed te zien, maar op het bordje staat dat het nu is ingericht als speeltuin. Maar het is helemaal geen speeltuin. Het is namelijk gewoon bestemd voor wonen. Al tientallen jaren staat daar geen enkele woning, maar wij hebben in onze bestemmingsplannen wel goedgekeurd dat hier woningen mogen komen staan. Wij roepen hierbij dus op - nogmaals, ook de andere partijen - om daadwerkelijk te zeggen: zet deze woningen hier neer. Als u dit nijpende tekort onderkent, kunnen deze woningen er in no time staan en we hebben deze plek. Op de volgende foto ziet u misschien nog beter waar het is. Het is aan de rand van Starrenburg. Het terrein lijkt nu een voetbalveld, maar is gewoon bestemd voor wonen. Hier kunnen we wat dat betreft echt morgen aan beginnen. Ik wil het college dus echt aan het werk zetten. Pak deze locatie meteen serieus op en zeg: ja, we gaan dit realiseren. En laten we ook als raad zeggen: we hebben hier al over besloten en we mogen daar bouwen; laten we dat proces dan ook gewoon snel en krachtig doen, uiteraard wel met de buurt, maar laten we het proces over hoe dit allemaal moet, niet helemaal opnieuw beginnen, want daar hebben we in feite al over besloten. Als u het tekort wilt terugdringen, dan is dit de oplossing voor jongeren om goedkoop een woning te kopen. Ook belangrijk is dat dit doorstroomwoningen zijn. Zodra de woning te klein voor je is omdat je gaat samenwonen of om een andere reden, is die woning gauw weer gevuld met iemand die op de wachtlijst staat en die graag deze woning zou willen betreden. Wat dat betreft helpt dit dus ook in de doorstroming. Wij roepen er dus toe op om dit te steunen en hier echt morgen aan te beginnen, want dat kan gewoon.

De **voorzitter**: De heer Lavrijsen had u het woord gegeven. Normaal gesproken doet de voorzitter dat. Dit was een beetje een dubbel woordvoerderschap van de VVD. Dat maakt mij wat onrustig. Maar goed, filmpjes zijn er vandaag ook voor de eerste keer. De griffier gaat weg en er wordt meteen een greep gedaan.

De heer **Maassen** (SP): Dank voor deze presentatie. Ik denk dat dit een interessant concept is. Ik denk wel dat het belangrijk is om bij het idee te blijven. Het idee zoals ik dat in het filmpje zag, was dat het een heel stedelijk gericht concept is, waarbij je dus redelijk hoog kan stapelen. Daardoor is de grondprijs per woning relatief laag. Dat is in Voorschoten al wat moeilijker, maar de twee genoemde locaties, voornamelijk het Segaarterrein, zouden daar best geschikt voor kunnen zijn. Ik ben bang dat het laatste terrein dat u liet zien, het voetbalveldje tussen Starrenburg I en Starrenburg II, niet meteen kwalificeert als een stedelijk gebied en een plek waar jongeren graag willen wonen. Segaar is vlakbij Leiden, vlakbij bushaltes en is goed bereikbaar. Maar Starrenburg I en II ... Ik ben het met u eens dat daar snel gebouwd kan worden. Laten we dat ook doen, maar misschien niet met dit concept.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat we nu niet ingaan op dit concept, maar dat u zich beperkt tot de visie. Anders gaan we het straks hebben over het bouwen van dit concept. Het is een voorbeeld

van wat er kan, maar laten we ons vanavond beperken tot het voorstel dat op de agenda staat, want anders vrees ik dat wij afdwalen van het onderwerp, hoe interessant dit wellicht ook is.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb afgelopen week toevallig hetzelfde bordje gefotografeerd voor de heer Bremmer, met de mededeling dat dat veldje een hele andere bestemming heeft dan woningbouw. Daar moet even goed naar gekeken worden. Dat heeft ook te maken met wat in het stuk is opgemerkt. Dat gaat over woonwagens. Dat is in het verleden besloten. Is dat achterhaald? Oké, maar dat bordje stond er niet voor niks. Het is daarvoor bestemd geweest.

De **voorzitter**: Ook dat is ook iets waarover inhoudelijk nog verder gesproken moet en kan gaan worden.

Mevrouw **Schroot** (D66): Voorzitter. Wij hebben geen imponerende of boeiende filmpjes, maar we vonden het wel leuk om te zien. We willen ons echter richten op de inhoud van de Woonvisie. We zijn erg blij en tevreden over de verbeteringslag ten opzichte van de vorige versie en we gaan er ook zeker mee instemmen. De cijfermatige onderbouwing kan in de toekomst nog iets steviger. We geven het college mee om zo spoedig mogelijk te starten met die verbeteringslag, zodat we over drie jaar, bij het vaststellen van de omgevingsplannen, preciezer kunnen sturen op de woonbehoeften. Het woononderzoek van de SP levert bijvoorbeeld interessante informatie over de woonbehoeften van de jongeren, die daarin kan worden geïncorporeerd. Met het tekort aan alle betaalbare huizen, ook die in het middensegment en voor ouderen, gaat het college na het vaststellen van deze Woonvisie hard aan het werk. We kijken dan ook uit naar meer duidelijkheid in fase 2.

Natuur en groen dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit en dus aan de versterking van ons mooie dorp. De druk op de natuur hoeft met bebouwing niet onnodig veel hoger te worden. Om deze reden dienen we een motie in om natuurinclusief bouwen te stimuleren. Natuurinclusief bouwen betekent dat tijdens de bouw van woningen maatregelen worden opgenomen waardoor leefruimte wordt gecreëerd voor vogels, vleermuizen, planten en insecten. Natuurinclusief bouwen heeft een gunstig effect op het microklimaat, de waterhuishouding, de biodiversiteit, de luchtkwaliteit van de leefomgeving en daarmee het welzijn en de gezondheid van mensen. In binnen- en buitenland zien we prachtige voorbeelden van hedendaagse architectuur en stedenbouw, waarbij op daken, tegen gevels en in de gedeelde publieke ruimte op een prachtige manier groen is geïntegreerd. Zulke architectonische ingrepen kunnen ook de ruimtelijke kwaliteit in Voorschoten naar een nog hoger plan tillen. We willen met name ontwikkelaars van nieuwbouw, zoals wooncorporaties, inspireren en aanmoedigen om natuur en groen in hun bouwplannen te integreren. We zien natuurinclusief bouwen niet als een opgelegde verplichting, maar we willen dat het college deze wens bespreekt met de ontwikkelaars. Dit draagt ook bij aan het vinden van creatieve oplossingen en nieuwe woonconcepten voor alle ruimtelijke opgaven. We nodigen alle fracties dan ook uit om in te stemmen met deze motie. De motie, die samen met GroenLinks wordt ingediend, luidt:

"Motie 095.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 4 april 2019,

overwegende dat:

- *natuurinclusief bouwen - waarmee een leefklimaat wordt gecreëerd voor o.a. vogels, vleermuizen, planten en insecten - een gunstig effect heeft op het (micro)klimaat, de waterhuishouding, de biodiversiteit, de luchtkwaliteit van de leefomgeving en daarmee op het welzijn van mensen en dieren;*
- *natuur en groen bijdragen aan een sterke ruimtelijke kwaliteit;*
- *ontwikkelaars van nieuwbouw, zoals wooncorporaties, geïnspireerd en aangemoedigd kunnen worden om natuur en groen in hun bouwplannen te integreren;*
- *in het coalitieakkoord de wens is uitgesproken om te bouwen en tegelijkertijd het unieke groene karakter van ons dorp te behouden;*

verzoekt het college, per nieuwbouwlocatie met ontwikkelaars te kijken naar mogelijkheden om groen- en natuurinclusief te bouwen,

en gaat over tot de orde van de dag."

De heer **Zoetemelk** (CDA): Voorzitter. Ik denk dat de noodzaak van bouwen in de sociale sector niet meer hoeft te worden bewezen. We vinden het voorliggende voorstel een goed plan om te komen tot snelle woningbouw voor de doelgroepen die daarvoor in Voorschoten in aanmerking komen. De vraag van de CDA-fractie is eigenlijk of dit voorstel nog ruimte laat voor andere initiatieven. We zeggen nu dat we naar 25% sociale woningbouw gaan, maar we hebben al een paar initiatieven, een aantal plannen en een aantal ideeën voorbij zien komen. Zo zijn er op dit moment heel veel. De situatie in Nederland geeft nu een heleboel organisaties en instellingen in ieder geval de creativiteit om mee te denken; we hebben net al een paar ideeën gezien. Mijn vraag is eigenlijk welke ruimte dit voorstel nog laat voor andere ideeën, zoals sociale koop, regelingen zoals Koopgarant of wat ik altijd "Plan het kan 2.0" noem. In het verleden, in de zestiger jaren, hebben we dat hier in Voorschoten gehad. Toen hebben we goedkope woningen gebouwd. We hebben net het plan van de VVD gezien. Ik denk dat we daarnaartoe moeten. We moeten ons niet alleen richten op de huursector, maar in ieder geval ook op de koopsector. Daarbij wil ik ook een plan noemen dat in ieder geval door de regering naar voren is geschoven, namelijk een borgstelling of financiering voor kleinschalige woonvormen voor ouderen. We hebben het zojuist al gehad over de initiatieven vanuit de samenleving. We willen mensen inderdaad inspraak laten hebben. Het voorstel van de SP om huurders mee te laten praten, ondersteunen we dan ook ten zeerste, want het gaat in ieder geval om de mensen die de woningen nodig hebben en niet om ons. Daar moeten wij ons dus vooral op richten. Maar die stimuleringsregeling moet wel een kans krijgen. Die is niet voor niks neergelegd. De regering gaat banken ondersteunen of gaat in ieder geval borg staan voor leningen die hiervoor gedaan worden. Mijn vraag is dus welke ruimte dit voorstel nog laat voor dit soort initiatieven als we op 25% huur gaan zitten. Tegelijkertijd is de vraag ook of het mogelijk is om op die 30% te gaan zitten, zoals door de SP en de Partij van de Arbeid is voorgesteld. Is daar in Voorschoten ruimte voor en hebben we daar, gelet op de grondprijzen, financieel gezien de mogelijkheden voor, et cetera? Dat zou ik graag van de wethouder willen horen, maar voor de rest is het belangrijk dat we in ieder geval ruimte moeten kunnen geven aan particuliere initiatieven. Ik noem het Knarrenhof in Zwolle, dat als voorbeeld wordt gebruikt. Ik denk trouwens dat dat in Voorschoten al eerder is gebeurd in Starrenburg, met een particulier initiatief.

De **voorzitter**: Ik hoorde vandaag op de radio een reportage over dat Knarrenhof. De daarbij betrokken dames zeiden: "Eén ding: gebruik dat woord nooit meer!" Ik heb overigens begrepen dat dat project vele jaren heeft geduurd, maar nu kan het wel gebouwd gaan worden.

De heer **Bos** (GroenLinks): Voorzitter. Over de Woonvisie hebben we een goede discussie gehad in de commissie WRG. Daarin zijn een heleboel punten aan de orde gekomen en er zijn toezeggingen gedaan. Ik moet zeggen dat alle punten die daarbij aan de orde zijn gekomen, in het nieuwe stuk goed zijn meegenomen. Het stuk is ook qua opzet nog een stuk beter geworden. Onze dank daarvoor. In het hele stuk is er eigenlijk nog maar één punt waarop ik toch nog een kleine toelichting wil. Op bladzijde 17 staat een tabel over de opgave voor een duurzame woningvoorraad. Het derde punt gaat over wijkambassadeurs. De twee velden die daarvoor staan, zijn "Wat gaan we daarvoor doen?" en "Door middel van welk instrument?". Die velden zijn beide leeg gebleven. Dat bevreemdt mij eigenlijk een beetje, omdat het plan voor wijkambassadeurs - wethouder Lamers noemde die aanpak zojuist ook nog - in Noord-Holland al is opgestart. Ik zou dus zeggen dat gewoon bekend is wat we daarvoor gaan doen. De vraag is dus waarom dat niet is ingevuld en niet compleet is gemaakt.

Wat de 25% of 30% betreft: wij vinden de 25% ambitieus. Het is ook in lijn met de Regionale Woonagenda en het coalitieakkoord. De grootste ambitie ligt, zoals heel veel andere partijen al gezegd hebben, inderdaad meer in het realiseren van woningen dan in het halen van 25% of 30%. Ik denk dat heel veel woningzoekenden echt geholpen zullen zijn als we met alle partijen dingen gaan oplossen en realiseren.

De heer **Maassen** (SP): Als GroenLinks 25% genoeg vindt, vraag ik me toch een beetje af waarom het in het verkiezingsprogramma had staan dat dat 30% moest zijn.

De heer **Bos** (GroenLinks): Je kunt altijd hoge ambities hebben, maar in lijn met de coalitie die we hebben gevormd en kijkend naar wat haalbaar is binnen de partijen, zijn we tot de afspraak over 25% gekomen. Daar blijven we achter staan.

Het voorstel van de SP over de vertegenwoordigers van huurders vinden wij sympathiek. We willen nog wel even de reactie van de wethouder afwachten: in hoeverre is dit een taak die bij het college

of de gemeente hoort? Of kan dit vanuit de huurders zelf opgestart worden? Wij zullen de Woonvisie verder ondersteunen.

Mevrouw **Persoon** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Wij hebben de aangepaste rapportage van de Woonvisie goed gelezen. ONS Voorschoten is altijd voorstander geweest van 30% als een noodzakelijk percentage sociale huur bij nieuwbouwprojecten. Dit percentage is nodig om te komen tot een evenwichtig aanbod van betaalbare woningen voor alle mensen uit Voorschoten die naar andere gemeenten moeten uitwijken, maar ook voor de mensen die in winkels, horeca of de zorg in Voorschoten werken en die elke dag in de file staan om hier te komen. En dan vergeten we ook nog het levensbestendig maken van woningen, de doorstroming en natuurlijk de jongeren, die ook graag betaalbare woningen willen. In de vorige raadstermijn werd het percentage sociale huur teruggebracht naar 15%. ONS Voorschoten was het daar niet mee eens en pleitte ervoor om het percentage op peil te houden. Dat was niet haalbaar, omdat niet alle fracties hier toen achter stonden. Zij wilden de sociale huur terugbrengen naar 15%. Mede dankzij onze inbreng is er toen wel een compromis tot stand gekomen: 15% huur en 15% koop voor de sociale sector, samen 30%. Wij zijn dan ook tevreden met de nu voorliggende 25%. Het is een stapje in de goede richting. We zouden het nog wel een tandje hoger willen zien, vooral op het punt van het verkorten van de wachtlijsten voor de Voorschotense woningzoekenden en het geven van voorrang aan mensen die economisch gebonden zijn aan Voorschoten.

Ook de extra 150 woningen zijn welkom. Dat is weer een stapje in de goede richting, maar is dit genoeg om de tekorten aan betaalbare woningen op te lossen? We hebben al eerder aangegeven dat een inhaalslag op zijn plaats zou zijn zolang er een duidelijk tekort aan sociale huurwoningen in Voorschoten is.

De Woonvisie is een stuk met vele woorden en goede intenties, maar in goede intenties kun je niet wonen. Er moet nu gebouwd worden. Dat is de uitdaging die het college nu moet waarmaken. Daar wensen wij het college veel succes mee. Ik wil ook nog even zeggen dat wij het amendement van de SP over de 30% heel sympathiek vinden, maar we willen net als het CDA de reactie van de wethouder even afwachten om te horen wat de financiële consequenties zijn en of dit haalbaar is.

Mevrouw **Van Herk** (CDA): Voorzitter. Vanavond beslissen we over de voorliggende nieuwe Woonvisie. We hebben daar in de commissie WRG inderdaad al uitgebreid met elkaar over gesproken. Ik denk dat het een heel goede Woonvisie is. Het is goed om daadwerkelijk te kijken naar de grote vraag naar sociale huurwoningen ten opzichte van de 15%-15% die we toen hebben afgesproken. Dat vind ik op zich dus heel goed. De toevoeging van de extra 150 sociale woningen vind ik een prachtig ambitieus plan om de sociale woningbouw in ons mooie Voorschoten voor onze jeugd en de ouderen meer op peil te brengen en meer te voldoen aan de vraag. Ik hoop dan wel dat deze woningen ten goede komen aan de inwoners van Voorschoten die al jaren op de wachtlijst staan, dus aan onze kinderen, die jaren moeten wachten op een goedkope woning.

Ik ben een van de weinigen die dit heel erg moeilijk vindt. Deze ambitie kan namelijk helaas niet tegen iedere prijs. Ik hoor dat het ook groen moet blijven. Bij het Segaarproject waren het eerst 120 woningen. Daar hebben we er eerst 100 van gemaakt. Ik heb drie weken geleden gehoord dat we daar maar 80 van moeten maken. Op een gegeven moment kun je het niet meer betalen. Dat is mijn grote zorg in dezen. We hebben als gemeente een tijdje onder financieel toezicht gestaan. We hebben de sociale woningbouw over het hoofd gezien bij de Haagwijk. We hebben het niet bij Roosenhorst gedaan en niet bij Beresteijn. Wat gebeurt er nu met deze mensen? Dit wordt afgewenteld op de wooncorporaties en ook op de gemeente. Uiteindelijk dien je hier dus als gemeente weer aan bij te dragen. Dat kun je weer doorzetten naar je projectontwikkelaar, maar die zal daar ook het een en ander voor terug willen. Maar zonder ambities geen mooie doelstellingen. We zullen op zoek moeten naar alternatieven in onze schaarse buitenruimte, want zoveel ruimte om te bouwen hebben we eigenlijk niet meer. Voorschoten is een van de verstedelijkste gemeenten van de regio. We hebben om ons heen wel veel groen, maar de Vlietlanden horen niet bij ons; die zijn van de gemeente Leidschendam.

Een heel mooi project vind ik het Nico van der Horstpark, aan de overzijde van de Korte Vliet, bij de Hofweg; dat was ook een beetje waar de VVD over sprak. Ik denk dat we dat in Voorschoten heel hard nodig hebben. We moeten echt op zoek naar kleinere woningen. Het kan niet zo zijn dat eenpersoonshuishoudens in een hele sociale eengezinswoning wonen, want dat kunnen we nou eenmaal niet betalen. Als je met elkaar kijkt naar kleinere eenheden, dan denk ik aan de HAT-

eenheden van destijds op het Kramsvogelerf. Die zijn heel bekend. Die zijn inmiddels ook niet meer te betalen, want de huurprijs is ook ontzettend omhooggegaan. Maar in de jaren tachtig, in 1989, toen wij hier kwamen wonen, was dat hét moment. Je hebt er volgens mij ook nog een paar in Noord-Holland. Ik denk dat we met elkaar toch nog eens moeten kijken of we dat bijvoorbeeld in Segaar, in die appartementencomplexen, kunnen doen. Ik denk dat we ernaar moeten kijken of je het allemaal wat kleiner kunt maken of dat inderdaad het soort projecten mogelijk is dat de heer Van den Dool van de VVD noemde. Dan kun je daadwerkelijk goedkoper bouwen. En we hebben niet altijd 50 vierkante meter nodig als we gaan beginnen, want als student woon je volgens mij ook vijf jaar op 2 bij 2 meter en dat gaat ook altijd heel goed. Dan weet je waar je vandaan komt als je wat groter gaat wonen.

Ik ben het absoluut eens met de Woonvisie zoals die voorligt. Ik wens het college succes met de invulling hiervan. Ik zou zeggen: begin bij Segaar, want dat ligt allemaal klaar en ga aan de slag met elkaar.

Wethouder **Cramwinckel**: Voorzitter. Dank aan alle fracties. Ik concludeer dat er een heel brede steun is voor deze Woonvisie. Dat is natuurlijk heel prettig, want het is, zoals een aantal fracties zeiden, ook echt tijd om tot daden over te gaan. Maar voordat je iets kunt doen, moet je wel eerst je plan goed in elkaar zetten. Daar gaat deze Woonvisie over.

Ik loop een aantal punten uit de inbreng van de fracties langs, allereerst het accent op jongeren en het - dat kan ik ook uit eigen ervaring vertellen - heel herkenbare filmpje van de SP. Ik vat de stellingname samen als: 25% is mooi, 30% is beter. Waarom zitten wij op die 25%? Dat heeft een paar redenen. In de eerste plaats hebben we dat na afweging van allerlei invalshoeken gewoon afgesproken in het coalitieprogramma; dat is natuurlijk helder. Ten tweede voldoen we daarmee ook aan afspraken vanuit de Regionale Woonagenda om onze sociale voorraad op 25% te brengen. Daar past dit verhaal goed bij. Ten derde moet je op een gegeven moment ook een afweging maken: hoeveel sociaal kan ik in die plannen stoppen? Want wij hebben ook nog een paar andere doelstellingen. Het moet namelijk betaalbaar zijn en we hebben ook nog een aantal andere groepen die we willen bedienen met de Woonvisie. Dat alles heeft geleid tot deze afweging, tot dit percentage.

De SP bracht het punt van de huurdersorganisaties naar voren en diende daarover een motie in. Ik wil daar wel naar kijken, want ik denk dat het belangrijk is dat ook huurders goed betrokken zijn bij de afspraken die we met de corporaties maken. We werken op dit moment met een vertegenwoordiging van huurders in het overleg. Dat zijn vertegenwoordigers die vanuit het hele corporatiegebied naar voren zijn geschoven, dus niet specifiek uit Voorschoten. Als wij praten over een huurdersraadpleging, vind ik het ook naar deze huurdersvertegenwoordigers wel zo elegant om met hen in overleg te treden over hoe we dat dan precies zouden kunnen organiseren. Ik heb dus wel een positieve grondhouding hierover, maar ik denk dat wij even goed moeten uitzoeken hoe we dat doen voordat ik volmondig ja tegen dit voorstel zeg. Ik neem nu dus een inspanningsverplichting op me om hiernaar te kijken en ik wil u daar nader over informeren.

De heer **Maassen** (SP): Als de wethouder de motie op deze manier uitlegt, dan vind ik dat prima. Daar kan ik me helemaal in vinden.

Wethouder **Cramwinckel**: Oké, dank u wel.

De PvdA sprak ook steun uit voor de 25% en legde het accent nog een keer op het belang van de beleidsregel. Die hebben wij een plek gegeven in onze Woonvisie. We gaan het uitzoeken en we komen daarop terug in het kader van de uitwerking van de Woonvisie.

De VVD heeft een aantal opmerkingen gemaakt. Ik heb vier keer "ja" genoteerd. In de eerste plaats het kijken naar nieuwe woonconcepten: ja, dat hoort in de uitwerkingsfase thuis. Dat gaan we ook doen en daarmee zijn we ook al bezig. We hebben niet alleen in Den Haag gekeken. Onlangs ben ik met collega Nanning Mol ook op andere plekken geweest. We zijn in Amsterdam wezen kijken. Wij zuigen nu allerlei concepten naar binnen en kijken wat we daarvan kunnen gebruiken voor de Voorschotense situatie. Nogmaals, het gaat nu om de visie. In de uitwerking kunnen we daar veel concreter over worden. Dat gaan we dus ook doen. Dat uitwerkingsprogramma wil ik in de zomer opleveren. In dat kader gaan we dus ook een aantal thema's oppakken en gaan we specifieker naar de locaties kijken om te zien wat we daar wel of niet kunnen realiseren, rekening

houdend met het feit dat we harde locaties hebben, waar de plannen al vrij ver uitgewerkt zijn, en zachtere locaties, waar juist een kans ligt om die nieuwe concepten handen en voeten te geven.

Dan het pleidooi voor een helder proces op het punt van participatie. Ja, wie kan daartegen zijn? Ik ben zelf - en dat geldt ook voor het college - een enorm voorstander van participatie binnen duidelijke kaders vooraf. Er komt een participatienota aan, zoals u weet. Die zullen we ook gebruiken om met elkaar een aantal algemene spelregels te formuleren. Dat werken we dan uit in het uitwerkingsprogramma als het om participatie gaat. Die twee dingen hebben veel verband met elkaar, maar belangrijk is dat de participatie plaatsvindt binnen heldere kaders en in een helder proces. Dat hebben we overigens ook al in het coalitieprogramma opgeschreven.

Ik dank D66 voor de waardering voor de verbeterslag. Daar is best hard aan gewerkt. De cijfers: ja, dat is altijd een ontwikkelingsverhaal. Die kun je elke keer weer beter maken. We hebben nu ons best gedaan met de cijfers die we nu hebben; we hebben er nog wat cijfers bij gehaald. Dat is dus een doorontwikkelingsverhaal, waarbij we cijfers ook regionaal heel goed met elkaar moeten delen en uitwisselen, want dat is gewoon ook heel efficiënt.

De motie over natuurinclusief bouwen is sympathiek. Natuurinclusief bouwen is een concept dat heel veel verschillende uitwerkingsvormen kent. Als ik de motie zo mag uitleggen dat wij uitgenodigd worden om per locatie te bekijken wat we daarvan kunnen meenemen in de uitwerking, dan vind ik het een prima motie. Ik kan niet garanderen dat we het concept overal helemaal kunnen uitwerken, omdat de uitwerking ook te maken heeft met bijvoorbeeld betaalbaarheid. Die stelt beperkingen aan de manier waarop we dit doen, maar we moeten hier zeker naar kijken en dat gaan we ook doen.

Het CDA heeft naast waardering voor de 25% gevraagd welke ruimte er is voor andere initiatieven. Dat vind ik een beetje een algemene en ook wat moeilijk te beantwoorden vraag. Ik denk dat die ruimte er zeker is, maar het gaat er ook om dat we iets preciezer worden over wat voor initiatieven u dan precies gehonoreerd wilt zien. Dat hoorde ik nog niet zo duidelijk.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Dat heeft ook te maken met die 25% en 30%. Als die 30% betekent dat er minder ruimte is voor andere initiatieven, is die 25% veel interessanter als daarnaast ook voor 15% of 25% initiatieven kunnen worden genomen op bijvoorbeeld koopgebied. Dat wil ik daarmee zeggen.

Wethouder **Cramwinckel**: Oké. Als u het zo uitlegt, dan denk ik dat er wel ruimte is. We moeten in de uitwerkingsfase ook per locatie gewoon concreet gaan maken waarover we het dan precies hebben, maar de 25% is een soort bodem die erin zit.

Ook GroenLinks sprak steun uit voor de Woonvisie. Wat het witte veld in de tabel op bladzijde 17 betreft: daar is wel degelijk actie voorzien. Collega Lamers vertelde mij zojuist dat het plan is om wijkambassadeurs uit te rollen, zoals dat zo mooi heet; ik zie dat al voor me! We beginnen in Noord-Hofland. Er komt dus een plan voor hoe we dat precies gaan doen, ook in relatie tot de klimaatopgave. Dat is wat ik hier nu over kan zeggen.

Ook ONS Voorschoten heeft volgens mij steun uitgesproken voor de Woonvisie. Ik heb mijn opvatting over die 30% al gegeven. U verwelkomt ook de 150 extra woningen. Dat is mooi.

Mevrouw Van Herk heeft heel consistent nog eens gepleit voor kleinere woningen. Dat hebben we ook in de commissievergadering besproken. Ik heb daarvan gezegd dat ik dat een belangrijk punt vind, want het is handig als we de eengezinshuizen die we hebben, ook in de sociale sector voor gezinnen kunnen gebruiken en als we echt kijken naar kleinere eenheden, bijvoorbeeld in het iLofts-concept. Dat lijkt me een prima gedachte.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik heb een verhelderende vraag. Zowel door ONS Voorschoten als door Van Herk is gesproken over die 150 extra woningen. De wethouder heeft het daar ook over. Ik heb de nota zo begrepen dat in de huidige plancapaciteit die 25% niet wordt gehaald en dat daarom boven de huidige plancapaciteit 150 woningen moeten worden toegevoegd. Het zijn dus niet 150 woningen bovenop die 25%. Heb ik dat goed begrepen?

Wethouder **Cramwinckel**: Nee, de plancapaciteit wordt vergroot.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ja, omdat de huidige plancapaciteit die 25% niet in zich heeft, zijn 150 extra woningen nodig om wel op die 25% uit te komen. Ik wil maar zeggen: het komt dus niet boven de 25% uit.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, precies.

Als er nog behoefte is aan antwoorden over Segaar/Arsenaal verwijs ik even naar collega Lamers. Ik kijk even naar mevrouw Van Herk om te zien of daar behoefte aan is. Nee, dan doen we dat niet. Volgens mij heeft u ook iets gezegd over het bouwen voor Voorschotenaren. Wij hebben in het kader van de verdeling van woonruimte de Regionale Huisvestingsverordening hier besproken. Die biedt ruimte voor lokaal maatwerk. Dat is belangrijk. Verder is het zo dat wij ons op het gebied van koopwoningen realiseren dat we in een regionale markt werken. We kunnen over koopwoningen dus niet zeggen dat die alleen maar voor Voorschotenaren zijn. Die verdeling hebben we alleen in de huur.

Mevrouw **Van Herk** (Van Herk): Ik begrijp dat dat alleen voor de huur is, voor de sociale huur.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, de sociale huur.

Mevrouw **Van Herk** (Van Herk): Bij de koop blijft het natuurlijk altijd een markt met vraag en aanbod. We zijn bijna vergeten dat we in 2012 in een crisis zaten, dat er geen huis van de grond kwam en dat er geen huis verkocht werd. Inmiddels is er alweer oververhitting. Op dit moment willen al die aannemers wel gaan bouwen. Het is heel interessant wat er gebeurt, maar zo werkt het natuurlijk. Maar wij moeten nu dus ook met hen mee, met die vraagprijs. Onze sociale woningvoorraad is te klein. Daar moeten we iets aan doen, maar we gaan dit wel in het heetst van de markt doen. Dat vind ik dus een heel gevaarlijke situatie. Ik weet niet of u allemaal wel eens kijkt naar de macro-economische voorspellingen, maar het gaat niet heel goed.

Wethouder **Cramwinckel**: We gaan het zien. Er is een Engels spreekwoord: if you can't stand the heat, stay out of the kitchen.

Tot slot wil ik mijn dank uitspreken aan Marlous Meijboom, die keihard gewerkt heeft om deze Woonvisie te maken en ook weer aan te passen. En dat met zo'n dikke buik; dat is een prestatie.

De **voorzitter**: Ze waren samen, met z'n tweeën! Appeltje, eitje! Nee hoor, die dank is terecht. Ik constateer dat er behoefte is aan een tweede termijn.

De heer **Zoetemelk** (CDA): De Partij van de Arbeid heeft een vraag gesteld over het niet voldoen aan de 25%-norm bij de sociale woningbouw. Die vraag heb ik ook nog staan. In het verleden is met betrekking tot het Albert Heijncomplex € 250.000 gestort in het Volkshuisvestingsfonds. Die vraag is niet beantwoord. Die staat dus nog open.

Wat het bouwen voor Voorschotenaren betreft: zou je sociale koop, bijvoorbeeld het zojuist al door mij genoemde "Plan het kan 2.0", niet specifiek voor Voorschotenaren kunnen doen? Volgens mij wordt dat wel toegepast in andere gemeenten.

Wethouder **Cramwinckel**: Volgens mij kan dat laatste niet, maar dat wil ik wel uitzoeken. Wat het eerste punt betreft: eigenlijk is dat de discussie over de sociale beleidsregel, waar de PvdA-fractie ook al naar vroeg. Daarvan hebben we aangekondigd dat we dat uitzoeken en dat we in het kader van het uitvoeringsprogramma een antwoord geven.

Mevrouw **Van Herk** (Van Herk): Er stond afgelopen week iets interessants in de Wassenaarse Krant over de Bouwmaatschappij daar. Die zei dat je koopwoningen op de markt kunt brengen en dat je die met een terugkoopbeding goedkoop houdt. Misschien kan daarnaar gekeken worden, maar ik wil geen Noord-Hollandpraktijken meer, waarbij een woning die voor 2 ton op de markt is gezet, vijf jaar later 4,5 ton kost. Dat heb je dan als gemeente gefinancierd. Dat geldt ook in de Vlietwijk. Dat moet je als gemeente eigenlijk nooit meer willen. Daar moet je dus heel goede afspraken met elkaar over maken.

Wethouder **Cramwinckel**: Dat klopt. Daarom is in het kader van Holland Rijnland een werkgroep actief die nu slimme dingen uitdenkt om goedkope woningen goedkoop te houden. Dat heb ik ook in de commissie WRG aangekondigd. Wij verwachten dat die werkgroep in mei met een rapport komt. Dan kunnen we daarover hier even met elkaar van gedachten wisselen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Wij hebben in dat kader overwogen om een amendement in te dienen over de Koopgarantregeling, maar die schijnt in de praktijk niet helemaal positief uit te vallen, omdat bij de taxatie nogal wat misgaat. Ik kijk even naar de heer Maassen, die daar ervaring mee heeft. Dat zit vooral bij corporaties, maar dat is zo'n regeling die daarvoor bedoeld is. Vroeger had je natuurlijk de premie A- en premie B-woningen, waarbij de winst ook terugvloeide naar de subsidiegever. Maar goed, dit wordt dus uitgezocht binnen Holland Rijnland.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja.

Mevrouw **Schroot** (D66): Dit is de tweede termijn, begrijp ik, maar het lijkt meer een debatje. Ik wil nog even toevoegen dat wij ons kunnen vinden in de door de wethouder uitgesproken uitleg van de motie Natuurinclusief bouwen. Voor alle duidelijkheid: het is geen alles- of nietsverhaal, maar je kunt daar natuurlijk aan de knoppen draaien.

De **voorzitter**: Ik constateer dat er verder geen behoefte is om gebruik te maken van de tweede termijn.

In stemming komt amendement 058 van de SP.

Het amendement wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de voorzitter constateert dat de fracties van de SP en de PvdA ervoor hebben gestemd.

In stemming komt het voorstel.

Het voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.

De **voorzitter**: Daarmee is de Woonvisie unaniem vastgesteld, waarmee ik de wethouder en het college feliciteer.

Over motie 094 heeft de wethouder een toezegging gedaan. Meneer Maassen, wenst u de motie te handhaven? De motie is met de toezegging van de wethouder eigenlijk min of meer overbodig geworden, maar ik kan me voorstellen dat de fractie van de SP dat toch anders ziet.

De heer **Maassen** (SP): Ik moet even met mijn fractie gaan overleggen.

De **voorzitter**: Anders doe ik eerst de andere motie.

De heer **Maassen** (SP): Ja, dan kan ik me heel even beraden.

In stemming komt motie 095 van D66 en GroenLinks.

De motie wordt met algemene stemmen aangenomen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Volgens mij was de motie overgenomen en hadden we er eigenlijk niet over hoeven te stemmen.

De **voorzitter**: Als je een motie indient, vind ik ook dat je dat verdient, tenzij het zó duidelijk is.

De heer **Maassen** (SP): Dan wil ik mijn motie ook gewoon in stemming laten brengen.

De **voorzitter**: U heeft gehoord dat de wethouder er in principe positief tegenover staat, maar ik breng de motie gewoon in stemming. Dan kunt u allemaal nog eens bevestigen dat u steun uitsprekt in de richting van de fractie van de SP. Laten we dat in het kader van de goede verstandhoudingen gewoon doen.

In stemming komt motie 094.

De motie wordt met algemene stemmen aangenomen.

De **voorzitter**: Meneer Maassen, u kunt thuiskomen en bij het partijbureau melden dat u dit gedaan heeft.

De heer **Maassen** (SP): Er is dus toch nog een stemming die we winnen deze maand!

De **voorzitter**: Daar hebben we volgens mij andere praatgroepen voor.

9. Een zelfstandig Voorschoten in de Leidse regio; Visie op samenwerking (raadsregistratienummer Z/17/011355/124426)

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Stap 1 van weg 1 ligt ter besluitvorming voor. Je kunt van mening verschillen over hoe groot die stap is. Daar hebben we in de commissie Burger en Bestuur al over gesproken. Als je kijkt naar het bredere proces, waar deze stap deel - of misschien een deeltje - van uitmaakt, dan zijn we daar wel positief over. Dat is waar het over gaat. Waarom zijn we er positief over? Dat willen we graag motiveren. Er zitten verschillende punten in die we graag omarmen, waar we het mee eens zijn en waarvan wij denken dat het zo moet. Onze lokale samenleving wordt betrokken. De eerste stappen zijn daarvoor gezet. Dat is belangrijk. Twee: het college is realistisch met de constatering dat je bij nieuwe vormen van samenwerking ook de andere key stakeholders nodig hebt. Dat lijkt een open deur, maar dat is het niet, want dat wordt elders in het algemeen en in de politiek op dit moment weleens een beetje vergeten. Hier is dat niet zo en dat is goed. Drie: we zijn van mening dat er grenzen zijn aan de capaciteit die onze gemeente heeft om transformaties te realiseren. Het college noemt concreet de beperkte financiële mogelijkheden. Wij denken dat dat van realisme getuigt. Wij zijn van mening dat niet met oogkleppen op alle ballen in de richting van de Leidse regio moeten. Het college heeft in de commissie laten horen: Leidse regio, tenzij. Daarmee zitten we echt op één lijn.

Aan handelen uit eigen kracht willen wij het volgende toevoegen. Het feit dat er vanuit de provincie wordt meegekeken naar voortgang, ontkennen wij natuurlijk niet. Dat is een realiteit en daar zal de provincie zeker redenen voor hebben, maar vaar daarbij wel op eigen kompas, want we hebben eind 2017 niet voor niets pijnlijke besluiten moeten nemen om dat roer weer in eigen hand te krijgen. Ik zeg dat, omdat in de motivatie van een motie die we uit buurgemeente Oegstgeest hebben ontvangen, het argument erbij gehaald is dat de provincie het wil. Als je uit eigen kracht wil handelen, vinden wij dat je dat er niet zo bij moet halen.

Ik noem ook het behoud van een fors stuk beleidsvormende capaciteit bij de gemeente. Als je die beleidsvorming en ook -uitvoering via samenwerkingsverbanden uit handen gaat geven, dan leg je wat ons betreft daarmee de bijl aan de zelfstandigheid van Voorschoten, aan datgene waarmee de zelfstandigheid van Voorschoten in de realiteit wordt verankerd. Dat punt had wat ons betreft wat steviger in deze visie uiteengezet kunnen worden. Maar toch - nu citeer ik bijna letterlijk uit deze visie - blijft de raad prominent in beeld als het gaat om betrokkenheid bij beleidsvoering. Prima! Als dat zo is, dan vormt dat per saldo voor ons voldoende basis om in te stemmen met deze visie op samenwerking.

In de commissievergadering heeft de wethouder voorgesteld dat het wellicht een goed idee is om de raad ook tussentijds te informeren over kleinere stappen wat betreft focus op de Leidse regio. Dat lijkt ons een heel erg goed plan. Graag, houd ons geïnformeerd, ook als het gaat om kleine stappen die misschien niet op de agenda van de raadscyclus komen te staan. Dat is alleen maar goed. We omarmen dat dus positief en we zien daarnaar uit.

Ik zou graag nog iets vertellen over de motie die door een aantal partijen, waaronder de onze, wordt ingediend in reactie op een motie die uit buurgemeente Oegstgeest is gekomen. In feite kwam uit Oegstgeest de vraag: jongens, doen jullie mee aan samenwerken binnen de Leidse regio? Daar gaan we uiteraard geen nee op zeggen. Daarmee is dus bijna alles gezegd. Toen er deze week tussen de fracties enig vooroverleg was over de concepttekst van de motie, zijn door ons enkele staccato opmerkingen genoemd. Daarbij kijk ik met name in de richting van de D66-fractie. Ja, er waren enkele staccato opmerkingen van onze kant en die wil ik kort toelichten. Dan weet iedereen dat meteen, want als het druk is, gaan dingen weleens staccato. Vandaar een korte verduidelijking. Zelfstandigheid hadden we misschien wat nadrukkelijker aangezet willen hebben in de

tekst van de motie. Het staat er nu wel in, zij het in de kop van de motie, verwijzend naar de omschrijving van het agendapunt waar we nu over spreken. Met gemeenschappelijke raadsbijeenkomsten, waarop in de Oegstgeestse motie ook wordt aangedrongen, moeten we wel oppassen wat capaciteit en uitvoerbaarheid betreft: hoeveel mensen komen dan met welke frequentie bij elkaar? Wij hebben liever dat het concept of idee van de rapporteurs vanuit Grip op gemeenschappelijke regelingen wordt uitgewerkt. Het is wel iets anders en het is op iets anders gericht, maar het is niet uit te sluiten dat we via die weg op basis van voortschrijdend inzicht een aantal dwarsverbanden kunnen slaan, ook richting buurgemeenten. Wij zien verder overigens geen reden om het college extra te pushen richting meer samenwerking, want daar wordt aan gewerkt en dan moet je daar ook wel wat tijd aan geven. Dat laat onverlet dat we zeker niet tegen zijn. We doen dus mee met het indienen van de motie. We willen best zo'n warm signaal afgeven, zeker als daarom gevraagd wordt. Dus dank aan degenen die hebben bijgedragen aan het opstellen van de finale tekst zoals die voor ons ligt. We doen graag mee.

De heer **Deuzeman** (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks heeft in het verleden al vaker gewezen op het belang van coherent beleid in de regio, heldere keuzes en ook focus op de Leidse regio. In het voorliggende stuk zet het college eigenlijk uiteen hoe het daar precies vorm aan wil geven. Daar kunnen we natuurlijk eigenlijk alleen maar blij om zijn. Er wordt niet alleen gezegd hoe we moeten omgaan met onze regionale partners en wat de insteek van het college daarbij is, maar er wordt ook aandacht besteed aan hoe we daar als raad mee omgaan en hoe wij grip gaan houden op wat wij vervolgens gaan doen in die regio. Wij denken dat dat heel goed is.

In de commissiebehandeling hebben wij net als veel andere fracties aangegeven dat het stuk nog wel een beetje abstract is. Het is nog niet helemaal duidelijk hoe we dit praktisch gaan aanpakken. We weten dat het college hier in ieder geval ambtelijk heel intensief mee bezig is en dat er veel overlegd wordt, maar het lijkt GroenLinks ook goed dat voor inwoners van Voorschoten maar ook voor onze partnergemeenten zichtbaar wordt wat het nou betekent, wat deze ambities van een Leidse regio in de praktijk gaan betekenen. We denken ook dat dat vertrouwen kan geven.

We waren daarom best wel blij dat de net genoemde motie vanuit Oegstgeest ertoe oproept om ook als raden weer zichtbaar te gaan trekken aan dit proces en te kijken hoe we vorm kunnen geven aan deze samenwerking. We hebben in de commissievergadering dat stuk samen met een collega van D66 geagendeerd. Daar is uiteindelijk een ondersteunende motie uitgekomen die kan rekenen op heel veel steun in deze raad. Daar zijn we gewoon heel blij mee. We hopen dus dat die motie er straks doorheen komt en een startschot wordt voor een vruchtbare nieuwe periode van samenwerking waarin we dit echt kunnen gaan uitbouwen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Voorzitter. Ik hoorde zojuist het woord "kompas" vallen. Volgens mij hebben we altijd een verkeerd kompas gehad, want een kompas wijst altijd naar het noorden, in dit geval richting Leiden. Ik denk dus dat het kompas nu heel helder is en dat we nu in ieder geval op eigen kracht en vol zelfvertrouwen in de richting van de Leidse regio kunnen gaan. Ik heb in de commissievergadering gezegd dat ook onze ambtenaren een juiste koers verdienen, een juiste visie en een helder beeld van waar we naartoe gaan. Daarmee moeten we als Voorschoten, zeker als 400-jarig zelfstandig Voorschoten, ook met zelfvertrouwen aan de slag gaan. Het helpt niet alleen ons als bestuur; het helpt ook de organisatie. We weten nu waar we naartoe gaan. Het kompas staat nu heel goed. We weten nu hoe we dat kompas moeten hanteren. We moeten daar dus naartoe.

Ik ga even "terug naar Oegstgeest"; waar komt dat vandaan? De voorliggende motie hebben we van harte ondersteund. Ik heb het gevoel dat het een klein beetje stil is gevallen. Ik heb ooit onderdeel uitgemaakt van het zogenoemde "donutoverleg". Dat was een overleg van randgemeenten rond Leiden, omdat we het allemaal wat hard vonden gaan en wat eenzijdig gericht op fusie. Ik denk dat we nu als randgemeenten aan de slag moeten gaan om te laten zien dat we van goede wil zijn, dat we de goede kant opgaan, dat we het kompas goed vasthebben, dat we met z'n allen naar het noorden kijken en dat we daarmee ook het volle vertrouwen geven aan ons bestuur, aan onszelf en aan de Werkorganisatie.

De heer **Andringa** (D66): Voorzitter. De afgelopen tijd zijn er in de Leidse regio eigenlijk twee interessante kenteringen gaande. Acht jaar lang heeft de gemeente Leiden geprobeerd die kar te trekken. De gemeente Leiden is nu juist degene die een beetje aan de rem trekt. De afgelopen acht jaar is de discussie heel erg gegaan over de vorm. We zien nu een kentering ontstaan naar

veel meer de inhoud. Daar ben ik heel blij om. Dat uit zich vandaag volgens mij op twee manieren. Enerzijds in het voorliggende visiedocument van het college over hoe we vanuit die inhoud die samenwerking steeds verder vorm gaan geven. Dat is belangrijk, want je kunt tot aan het einde der tijden blijven soebatten over gemeenschappelijke regelingen en regioraden, hoe vaak er dan een vergadering is, wie dan waarvoor is gemachtigd en op welk document precies op papier staat wie welke verantwoordelijkheid heeft. Maar uiteindelijk werk je samen omdat je op inhoud zaken wil bereiken: op duurzaamheid, op economie, op bereikbaarheid en op dat soort thema's. Die kentering is nu gaande en komt heel goed naar voren in het visiedocument van het college van B en W. Dat steunen we dan ook van harte. We zien dit ook steeds nadrukkelijker terugkomen bij de andere colleges van B en W, vooral in de gemeenten rond Leiden. Dat is een mooie kentering.

De andere kentering zit in de rol die de raad nu pakt. Het signaal vanuit de gemeenteraad van Oegstgeest, waar raadsbreed een motie is aangenomen over dat onderwerp, waarmee de gemeenteraden zelf ook de verantwoordelijkheid nemen, is een heel mooi signaal. Ik ben dan ook heel blij om te zien hoe breed die motie uit Oegstgeest en de vertaalslag die wij daarvan hebben gemaakt naar een Voorschotense motie, ook in deze raad worden gedragen. Ik heb de goede hoop dat de motie vandaag misschien zelfs met algemene stemmen aangenomen zou kunnen worden; daarbij kijk ik even in de richting van de Partij van de Arbeid. Dat zou een heel mooi signaal zijn. De motie in Oegstgeest is immers ook met algemene stemmen aangenomen. Ik denk dat we daarmee als gemeenteraad kunnen laten zien dat we niet alleen kijken naar colleges van B en W, maar ons ook als gemeenteraden realiseren dat wij een verantwoordelijkheid hebben in dat samenwerkingsstraject. Daarom kijk ik ook met veel goede moed naar het noorden, zoals de heer Zoetemelk al zei. Ons kompas staat recht. Dat blijkt vandaag. De motie, die ook wordt ingediend door het CDA, GroenLinks, ONS Voorschoten, de SP, Van Herk en de VVD, luidt:

"Motie 093.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 04-04-2019,

overwegende dat:

- *de gemeenteraad van Oegstgeest een motie heeft opgesteld met de titel 'Vaart in de samenwerking Leidse regio';*
- *die motie in Oegstgeest raadsbreed wordt gesteund;*
- *in die motie wordt uitgesproken dat de ontwikkeling van verdere samenwerking opnieuw vaart kan krijgen vanuit de inhoud van onderaf;*
- *in die motie een oproep wordt gedaan aan de griffies van de gemeenteraden in de Leidse regio, om binnen afzienbare termijn een gezamenlijke bijeenkomst te organiseren voor de gemeenteraden;*
- *de gemeenteraad van Voorschoten heeft uitgesproken zich te willen richten op samenwerking in de Leidse regio;*
- *de colleges van B en W in de Leidse regio, in lijn met de Toekomstvisie Leidse Regio 2027, de samenwerking het afgelopen jaar steeds meer hebben geïntensiveerd;*

van mening dat:

- *naast de colleges van B en W ook de gemeenteraden verantwoordelijkheid moeten nemen voor het slagen van de samenwerking in de Leidse regio;*
- *het initiatief voor samenwerking niet alleen vanuit de stad Leiden moet komen, maar dat ook de andere gemeenten daarin het voortouw kunnen nemen;*
- *het initiatief van de gemeente Oegstgeest past binnen het beleid van het college van B en W en de gemeenteraad van Voorschoten;*

spreekt zijn waardering uit voor het initiatief dat door de gemeenteraad van Oegstgeest is genomen;

verzoekt de griffie:

- *deze waardering kenbaar te maken richting de gemeenteraad van Oegstgeest;*
- *medewerking te verlenen aan de organisatie van een gezamenlijke bijeenkomst;*
- *deze motie ook met de gemeenteraden van Zoeterwoude, Leiden en Leiderdorp te delen,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Mevrouw **Van Meenen** (VVD): Voorzitter. Dit visiedocument is natuurlijk de uitwerking van de focus op de Leidse regio, zoals die in het verkiezingsprogramma van de VVD stond en ook in het coalitieakkoord. Het is een eerste stap. Die is altijd vrij theoretisch. Ik denk dat de juiste dingen in de nota staan, maar we kunnen eerlijk gezegd niet wachten tot we de volgende stap kunnen zetten. Dat proef ik hier ook in de raad. Iedereen wil graag vooruit op dit onderwerp. Van die energie moeten we ook zeker gebruikmaken.

We stemmen van harte in met de motie over het samenkomen met de raden naar aanleiding van de motie van Oegstgeest, want daarmee nemen we als raad ook het initiatief om te laten zien dat we blij zijn met die focus op de Leidse regio en dat we daar samen iets van willen maken. Dat lijkt ons helemaal prima.

De heer **De Graaf** (PvdA): Voorzitter. ONS Voorschoten verwees er al naar dat in de routekaart "Een zelfstandig Voorschoten in de Leidse regio" het formuleren van een visie op regionale samenwerking als eerste stap stond. Dat is logisch. Daar praten we vandaag ook over en we zullen die visie vaststellen. We hadden overigens wederom, net als ONS Voorschoten, wel wat hogere verwachtingen van de visienota, zoals we in de commissie ook hebben uitgesproken. We hebben bijvoorbeeld gewezen op wat er in de routekaart stond, namelijk dat in de visie zou worden opgenomen welke taken Voorschoten zelf wil doen, voor welke taken de gemeente samenwerking wil aangaan en welke schaal daar het beste bij past. Dat is een uitermate belangrijke kwestie, maar jammer genoeg gaat de visienota hier niet op in en lezen we vooral passages die we al eerder hebben kunnen lezen in allerlei andere documenten. Maar goed, misschien is dat ook wel te veel gevraagd en was de routekaart te optimistisch.

Voor de Partij van de Arbeid zijn de volgende uitgangspunten heel belangrijk. Eén: inhoud gaat voor vorm of structuur; oftewel: het gaat primair om de inhoudelijke meerwaarde en de vorm is daarbij volgend. Twee: de kernwaarden moeten vooropgesteld blijven worden en geborgd worden en we moeten ervoor zorgen dat Leiden niet over Voorschoten gaat beslissen. Dat is een letterlijk citaat uit het raadsvoorstel. Drie: tegelijkertijd is onvermijdelijk dat vele vraagstukken een regionale aanpak zullen behoeven. Die drie uitgangspunten zijn herkenbaar terug te vinden in de visienota. Dat vinden wij een goede zaak. Wij zullen de visienota dan ook steunen.

Dan de motie. Aan deze motie is een voorbereidingstraject voorafgegaan. Sommigen vinden dat er te veel wisselingen hebben plaatsgevonden. Misschien zijn er ook collega's die vinden dat het er te weinig waren; je weet nooit. In dat voorbereidingstraject hebben wij voorgesteld - laat ik daar heel helder over zijn - om in de overwegingen een verwijzing op te nemen naar onze routekaart met de mooie titel "Een zelfstandig Voorschoten in de Leidse regio". Waarom was dat ons voorstel? Dat heb ik in de wisseling ook al beargumenteerd. Omdat het onderwerp oriëntatie op de Leidse regio en zelfstandigheid in ons dorp gevoelige thema's zijn. Wij denken dus gewoon dat het verstandig is om in deze motie niet alleen te kijken naar de politieke betekenis van de motie voor onze vrienden in de Leidse regio, maar dat wij ons ook moeten afvragen hoe zo'n motie in ons dorp wordt gelezen en hoe zo'n motie kan worden geïnterpreteerd. Daarom wilden wij zo graag die verwijzing naar de titel van de routekaart, "Een zelfstandig Voorschoten in de Leidse regio", wederom als bevestiging van de politieke keuze van de raad naar de inwoners van ons dorp. Sommigen zitten nu al meewarig hun hoofd te schudden, omdat zij dit overbodig vinden, terwijl ik het juist heel belangrijk vindt dat je daar in de externe communicatie naar Voorschoten volstrekte duidelijkheid over geeft. Maar goed, anderen waren hiertegen. Dat vinden wij jammer. Tegelijkertijd is het initiatief vanuit Oegstgeest om van onderop en vanuit de inhoud te spreken over samenwerking, natuurlijk alleen maar een goed idee. Daarom zullen wij de voorliggende motie steunen. Meneer Andringa, u zult van nacht heerlijk kunnen slapen.

De **voorzitter**: Meneer Andringa, u bent blij gemaakt!

De heer **Andringa** (D66): Ik ben heel blij gemaakt. Dat klopt en daar ben ik de heer De Graaf ook zeer dankbaar voor. Ik had anders overigens ook goed kunnen slapen, hoor! Aangezien het nu toch zo is aangezet, wil ik er nog wel iets over zeggen. De heer De Graaf maakte een terechte opmerking over beeldvorming, waar je rekening mee moet houden, maar de moeilijkheid van dit dossier is dat we, elke keer dat wij als raad zeggen dat wij regionale samenwerking willen koppelen aan

het begrip "zelfstandigheid", het blijven hebben over dat vraagstuk van de vorm. De moeilijkheid is dat, zodra wij het hebben over samenwerking in de Leidse regio en altijd roepen "maar wel zelfstandig", inwoners van ons dorp elke keer horen dat dat zou impliceren dat samenwerking anders niet zelfstandigheid betekent. Doordat wij dat als raad de hele tijd blijven herbevestigen, houden we die discussie dus ook de hele tijd gaande. Wij moeten met elkaar gaan praten over samenwerking. Dat is waar het om gaat. Wij hebben als gemeenteraad uitgesproken dat we zelfstandig willen blijven. Dat blijven we ook; dat is voor iedereen hier ook de insteek, maar laten we nou eens ophouden met herbevestigen dat samenwerking zou impliceren dat je zelfstandigheid daarmee op de helling zet, want dan houden we deze moeilijke situatie juist in stand.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb altijd geleerd dat fusie geen vorm van samenwerking is.

De heer **Deuzeman** (GroenLinks): Aan het uitstekende betoog van de heer Andringa zou ik nog willen toevoegen dat ik denk dat het ook tijd wordt dat we naar het dorp gaan communiceren dat als wij als Voorschoten zelfstandig willen zijn als sterke gemeente, een van de voorwaarden daarvoor is dat we effectief kunnen samenwerken in de regio. We moeten het eigenlijk dus een keer omdraaien en we moeten die samenwerking niet continu als bedreiging van de zelfstandigheid zien maar als voorwaarde daarvoor.

De heer **De Graaf** (PvdA): In repliek op de heer Andringa: omdat ik best gevoelig was voor de kanttekeningen van zijn kant en van de kant van anderen, had ik naar mijn mening een heel subtiële formulering bedacht, namelijk simpelweg dat wij waren voor inhoud - dat staat er nu ook - zoals geformuleerd in onze routekaart met de genoemde titel. Dat was een heel subtiële formulering die uw probleem zou hebben opgelost. Maar helaas, het mag niet zo zijn. We kunnen hier nog over blijven praten, maar dat lijkt me niet zo zinvol. Wij steunen de motie.

De heer **Maassen** (SP): Voorzitter. Ik heb het al regelmatig in deze discussie gememoreerd, maar ik zal dat toch nog eens doen. Ik kan mij de situatie nog goed herinneren - volgens mij was het in 2016 of zelfs 2017 - dat twee raadsleden in de gemeenteraad Voorschoten, die samen drie zetels vertegenwoordigden, Monique Lamers van GroenLinks en Eric Maassen van de SP, een opiniestuk schreven waarin wij tegen de volledige gedachtegang van dat moment ingingen, met als strekking dat Voorschoten maar eens moest stoppen met zich oriënteren op Wassenaar en zich moest gaan richten op Leiden. Daar hebben wij heel veel reacties op gehad, positieve en negatieve, maar we zijn nu anderhalf jaar later. Inmiddels is er een aangenomen raadsbesluit dat Voorschoten zich oriënteert op de Leidse regio. Daar ben ik erg blij mee, want de toekomst voor Voorschoten is: zelfstandig in samenwerking met Leiden. Fusie is, zoals de heer Zoetemelk zei, inderdaad geen vorm van samenwerken en wij moeten gaan samenwerken. Dat is iets waar de afgelopen jaren al een heel proces over gaande is geweest. Dat leek heel ver en leek toen ineens weer heel ver weg. Het is belangrijk dat er uiteindelijk weer meters worden gemaakt en dat een goede samenwerking op gang komt. Ik ben het eens met de mensen die zeggen dat het niet over de vorm moet gaan maar over de inhoud, maar in dit soort processen is de vorm wel ontzettend belangrijk. Daar mogen best wat eisen aan worden gesteld. Dat is niet de discussie die we nu gaan voeren, maar het is wel belangrijk dat die discussie heel snel gevoerd gaat worden, niet alleen door deze gemeenteraad maar vooral ook juist door de gemeenteraden van de vijf gemeenten die moeten gaan samenwerken: wat willen we eigenlijk en hoe willen we dat eigenlijk? Dat is een heel proces dat al jarenlang bezig is, maar dat nu al een tijdje stilstaat. Er moet weer wat gebeuren. Daarom was mijn fractie erg blij met de motie uit Oegstgeest en ook met het initiatief van D66 in deze raad om een dergelijke motie ook hier in te dienen en aan te nemen, want we moeten aan de slag. Anders is dit proces niet klaar voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen. Dat klinkt heel ver weg, maar dat is over drie jaar. Je hebt dus drie jaar om dit af te ronden, want anders zit je straks weer met vijf nieuwe gemeenteraden die misschien weer allerlei andere kanten opspringen. We hebben sinds de verkiezingen een jaar niks gedaan aan de verdere samenwerkingsdiscussie; tenminste, in de Leidse regio, want in Voorschoten is wel iets gedaan. Er moeten echt weer meters gemaakt worden. Daarom zijn wij een erg groot voorstander van deze motie.

De **voorzitter**: Afgelopen week stuurde wethouder Cramwinckel de Van Poeljelezing door, met de tekst die minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft uitgesproken. Daarin sprak zij memorabele woorden die wij ons in de Leidse regio waarschijnlijk ook eens ter harte zouden kunnen nemen. Het is een uitspraak van de Britse oud-premier Blair: "problems organised around government" is beter dan "government organised around problems". Ik merk ook nu weer dat de vormdiscussie heel gemakkelijk terug op het netvlies komt. Natuurlijk heeft de heer

Maassen er gelijk in dat we het met elkaar daarover moeten gaan hebben, maar er zijn nog zoveel "problemen te solven" in de Leidse regio, waar de government misschien omheen georganiseerd zou kunnen worden in plaats van uit te gaan van een government en dan te denken: o ja, er waren ook nog wat problemen op te lossen. Tegelijkertijd bemerk ik hier grote steun voor de oproep in Oegstgeest om ook als raden met elkaar aan de slag te gaan daar waar de colleges met elkaar verregaand proberen om daar op inhoud uit te komen, maar het is heel goed om daar als gemeenteraden weer het eigen initiatief in te nemen en met elkaar aan de slag te gaan. Het is ook erg prettig dat u zich daar als raad volledig achter wil scharen, ook al zijn er natuurlijk nuances binnen en vanuit de politieke partijen. U heeft nog één minuut spreektijd, meneer Maassen.

De heer **Maassen** (SP): Ik heb ook maar één opmerking, namelijk dat ik de laatste maanden duidelijk merk dat ze in Engeland goed zijn in organiseren problemen. Maar goed ...

De **voorzitter**: Ik constateer dat er geen behoefte is aan een tweede termijn. Volgens mij is het ook niet noodzakelijk om dit nog verder uit te diepen. Ik heb gehoord dat u met elkaar brede steun kunt geven aan het voorstel en dat u het zelfs met elkaar eens bent met de motie. Dat zullen wij doorgeleiden naar Oegstgeest om de steun uit te spreken en met elkaar ook de uitdaging aan te gaan.

Het voorstel en motie 093 worden met algemene stemmen aangenomen.

10. Initiatiefvoorstel accommodatiebeleid CDA, ONS Voorschoten, PvdA en VVD

De **voorzitter**: U heeft de voorzitter gevraagd om dit voorstel te agenderen. Ik heb dat uiteraard gedaan, maar gezien de omvang en de complexiteit zou ik u willen adviseren om dit voorstel eerst te bespreken in de commissie en het daartoe te agenderen voor de vergadering van de commissie Wonen, Ruimte en Groen van 11 april aanstaande. Ik constateer dat de raad daarmee instemt. De heer Zeelt wil nog wel iets zeggen.

De heer **Zeelt** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Ik wil namens de indieners dit initiatiefvoorstel voor een samenhangend en duurzaam gemeentelijk accommodatiebeleid toch kort toelichten. Wat zijn nou de bedoelingen? Het is in ieder geval niet de bedoeling om met zo'n voorstel appels en peren te gaan vergelijken. Het is ook niet de bedoeling om met zo'n voorstel met de olifant door de porseleinkast te gaan. Wat wij wel willen, is steun geven aan het college. Daar heb ik deze boekensteun voor meegenomen, maar daar staat ook een uil op. Dat is de uil van wijsheid. Maar er is meer. Ik heb hier wat legoblokjes meegebracht. De meesten van ons zullen die nog kennen; ik heb ook de dierentuin een beetje meegebracht. Als ik de blokjes hier neerleg, zien we heel veel onderwerpen. We hebben de Woonvisie in de vorm van een rode woning. We hebben een subsidiebeleid. Dat is op dit moment nog een beetje grijs, omdat het nog niet zo duidelijk is. We hebben duurzaamheid; groen. Dat is belangrijk. Wat is het hier in de raadzaal overigens altijd heet! Die kachel zou best wat lager kunnen. Maar dat is een tussendoortje.

De laatste maanden hebben we - met name bij de subsidiebijeenkomsten - gehoord: gemeente, faciliteer ons. Met "faciliteren" heb je het over accommodaties. Wethouder Mol heeft bij de tweede subsidiebijeenkomst gezegd dat het misschien best eens goed zou zijn om nog wat nadrukkelijker naar die accommodaties te kijken. Dat is ook weer zo'n interessante opmerking die zeer gewaardeerd wordt. Wethouder Cramwinckel zei, volgens mij bij de Woonvisie, dat integraal werken helemaal niet zo makkelijk is en dat je daar niet te licht over moet denken. Maar we lezen in het coalitieakkoord ook dat we slim en creatief moeten zijn en dat we out of the box moeten denken. Dat is ook allemaal zo. Daarom, met al deze ingrediënten, hebben wij dit initiatiefvoorstel gemaakt. Wat wij willen, is bruggen slaan. De Woonvisie is heel belangrijk. Zij is een pijler, want we hebben her en der heel veel accommodaties die niet optimaal gebruikt worden. De accommodaties bouw ik met deze blokjes. Het subsidiebeleid is ook verrekke belangrijk, maar wat daaroverheen gaat, is duurzaamheid. Als je dit zo stapelt, hebben we een prachtig fundament om een integraal, samenhangend en duurzaam gemeentelijk accommodatiebeleid te werken. Dat is wat de indieners heel graag willen bespreken in de commissie WRG. Het is niet zo dat de indieners zeggen: college, zoek het lekker uit. Wij willen de handen best uit de mouwen steken en de schop in de grond zetten, want we denken dat er binnen de fracties veel kennis is om daadwerkelijk actief mee te helpen.

Heel belangrijk is het geld. Dat is een klein steentje, want we hebben niet zoveel geld, maar dat komt wel goed. Het doel van alles is dat er hier straks beregoede voorstellen op tafel komen.

(Applaus)

De **voorzitter**: U moet hier gewoon een filmpje van maken, meneer Zeelt!

De heer **Zeelt** (ONS Voorschoten): Het staat nu op band!

De **voorzitter**: Zeker! Het is goed dat hierover verder met elkaar gesproken gaat worden in de commissie WRG.

11. Voorbereiden PHO Maatschappij en PHO Wonen Holland Rijnland 10 april 2019

De **voorzitter**: De oplegnotitie is gekoppeld of wordt gekoppeld.

12. Benoeming twee nieuwe leden Rekenkamercommissie

De **voorzitter**: Ook dit gaat over personen. Dat betekent dat onze Minke weer stembriefjes gaat uitdelen.

De stembriefjes zijn opgehaald. Er zijn 20 geldige stemmen uitgebracht. U heeft met elkaar unaniem besloten om deze twee nieuwe leden van de Rekenkamercommissie toe te laten, waarmee ik hen van harte feliciteer.

13. Bekrachtiging geheimhouding

Het voorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

14. Laatste raadsvergadering griffier Van der Does

De **voorzitter**: Wij hebben bij agendapunt 4 besloten eervol ontslag te verlenen aan onze griffier. Dit is dus de laatste officiële vergadering van Hans. Op dit moment wil ik daar niet al te lang bijilstaan, maar er komt nog keurig netjes een uitnodiging voor een gezellig samenzijn maar ook voor een wat formeler samenzijn, waarin we ruim de gelegenheid hebben om geheel naar eigen invulling vele woorden te spreken en Hans toe te spreken, al dan niet mooi, kritisch, opbouwend of achteraf boos; ik weet het niet. Van mijn kant wil ik Hans op dit moment ongelofelijk bedanken voor de prettige wijze waarop wij met elkaar hebben samengewerkt, niet alleen wij, want ook de samenwerking met elkaar in de driehoek was heel goed. We hebben er met elkaar in de driehoek menig keer over nagedacht hoe we een probleem nu weer gingen oplossen en wat we moesten doen om raad en college weer in harmonie met elkaar de aanvliegroute te kunnen laten bepalen voor datgene wat we zien als opgaven voor Voorschoten. We zijn er met z'n drieën altijd op een prima manier in geslaagd om dat met elkaar uit te vogelen. Daar wil ik je op dit moment heel erg hartelijk voor danken. Over de rest van de toespraak ga ik nog nadenken. Ik wil dit ook ondersteunen met een bloemetje vanuit het college. Daar kun je de komende tijd nog van genieten. Voor vandaag, voor deze vergadering, zou ik je graag het laatste woord willen geven.

De heer **Van der Does**: Het is even wennen, hoor. Ik sta hier nooit. Ik heb helaas geen filmpje. Ik wil eerst reageren op de woorden van de voorzitter. Heel veel dank daarvoor. Het was ook voor mij heel erg prettig samenwerken. Het zou ook niet anders kunnen en mogen dan dat je in een driehoek goed met elkaar samenwerkt, maar dat is niet overal zo en het is niet vanzelfsprekend, maar wel heel erg belangrijk. Ik denk dat wij met z'n drieën altijd goed met elkaar hebben afgestemd, elkaar ook in elkaars waarde lieten en nog steeds laten en ook respect hebben voor ieders eigen rol, want je hebt allemaal je eigen rol en verantwoordelijkheid. Je zit er niet om als een soort kliekje zaken met elkaar te bekokstoven maar gewoon om ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid inbreng te leveren. Ik denk dat dat altijd goed is gegaan. Daar ben ik heel erg blij mee, omdat dat goed is voor alle processen, die soms al moeilijk genoeg zijn. Daarmee is het ook goed voor de besluitvorming en uiteindelijk voor de burgers van Voorschoten. Daar laat ik het voor dit moment bij. Dank voor die woorden!

Ik heb ook nog iets opgeschreven. Het is vanavond geen afscheid. Ik ga natuurlijk wel weg, maar op een ander moment is er nog gelegenheid om daar verder over te spreken met elkaar. Maar toch is dit vandaag wel een bijzonder moment. Als straks de hamer valt, is het voor mij als griffier wel

een beetje gedaan. Dan ga ik de zaken afbouwen en overdragen aan Minke, die er helemaal klaar voor is om dat te gaan doen, want de komende tijd is het best nog heel erg druk en dan zal ik nog wel vaak aan jullie denken. Er valt nog heel veel te doen, maar het is bij Minke in goede handen.

Het was op 22 april 2004 dat ik hier voor de eerste keer op deze stoel plaatsnam. Toen kreeg ik van de voorzitter voor het eerst het woord. Dat was natuurlijk toen ik begon. Nu krijg ik het laatste woord, maar nu ga ik ook vertrekken. Zo hoort het ook. Daartussenin liggen vijftien jaren waarin ik griffier ben geweest. Wat ik in 2004 heb gezegd - dat was trouwens meer dan wat ik nu ga zeggen, zoals jullie in de notulen kunnen nazien - zou ook nu weer kunnen gelden en zou ik ook nu weer kunnen zeggen, want mijn visie op griffier zijn is niet veranderd. Ook mijn visie op samenwerking, zoals we die nu ook in de driehoek vormgeven, is niet veranderd. Wat wel veranderd is, is dat we dat ook echt doen. Wat ook veranderd is, zijn de mensen, want er zaten vijftien jaar geleden natuurlijk andere mensen. De samenleving om ons heen is veranderd. De rol van de burger vergt een heel andere invulling van hoe we met besluitvorming omgaan. Ook de aansluiting tussen politiek en burger is veranderd, maar dat gaat ook nog zijn beslag krijgen in de nota die binnenkort komt.

De vraag die ik in dat verband relevant vind - want ik wil ook weleens wat kritisch zijn - en die u zich zou moeten stellen, is of inwoners ons nog begrijpen. Mijn ervaring, terugkijkend op die vijftien jaar, is dat het in de politiek geen eenvoudige zaak is om iets veranderd te krijgen. Processen van verandering vergen in die zin heel veel tijd. Soms is het zelfs heel moeilijk om het op te schrijven. Er zijn dingen die we bijna niet eens op papier kunnen krijgen. Dan willen we het allemaal net even iets anders opschrijven en dan steken we nog heel veel tijd in dingen waar we het gewoon over eens zijn. Dat schept volgens mij verdeeldheid. Dat is niet nodig. We zouden veel meer eenheid kunnen uitstralen, ook naar de burger. Ik zag deze week bijvoorbeeld de mailwisseling over de motie van Oegstgeest. Ik zeg daarbij dat het allemaal goed is afgelopen, maar toch bekwam mij het gevoel dat je het allemaal wel tot op de punten, komma's en allerlei woordjes oneens kunt zijn. Op een gegeven moment viel de klap in de mailwisseling: "Dit moet het nu maar worden". Vanavond is het compleet geworden. Iedereen heeft ervoor getekend, maar wat maken we het elkaar soms moeilijk. Begrijpt de burger daar nog iets van? Soms vraag ik me af: waar gaat het nog over? Ik geef toe dat dit een belangrijke motie is, maar het gaat soms over andere dingen waarvan ik denk: waar gaat het eigenlijk over? Maar er zijn ook heel veel positieve dingen te melden; ik ben misschien wat kritisch. De samenwerking ontbreekt misschien weleens, maar is er ook heel vaak wel. Ik zag dat vanavond met een motie van de SP. Je hebt wel weer een feest te vieren, Eric, omdat die motie aangenomen is.

Burgers zijn daarom misschien niet altijd zo positief over de politiek. Ze zitten niet te wachten op die onnavolgbare discussies. Ze willen dat er wat gebeurt. Natuurlijk moet er discussie zijn in de politiek, maar maak de burger duidelijk waar het om gaat. En beloof niet te veel. Mijn advies zou zijn: werk nog meer samen en luister vooral naar elkaar. Denk ook niet in verschillende achterbanen. We hebben maar één doelgroep, namelijk alle burgers van Voorschoten. Aan u de kunst om de afweging te maken die nodig is om te bepalen wat goed is voor Voorschoten. Soms is daar een grote stap voor nodig, soms een kleine en soms moet je over je eigen schaduw heen kunnen springen. Het resultaat is dat je samen ergens komt en niet aan de kant zit met je gelijk. Als griffier ben ik er wel vóór de politiek maar ben ik niet ván de politiek. Soms begrijp ik er net als de burger ook niks van. De vorige burgemeester zei dan altijd: "Ik heb geen verstand van politiek." Dat zeg ik hem weleens na: "Ik heb geen verstand van politiek." Maar dan begrijp ik het gewoon even niet.

Ik heb met mijn beste kunnen geprobeerd uw raad in die vijftien jaar op een hoger plan te krijgen. Voor een deel is dat gelukt en voor een deel natuurlijk ook niet, maar er mag gezegd worden dat u als raad in het afgelopen jaar belangrijke stappen heeft gezet. Er zijn best veel dingen gebeurd. We hebben heisessies gehad over verschillende onderwerpen en er zijn daar ook stappen gezet om met elkaar een verband te maken, ook op het punt van kaderstelling en voorkantsturing, waarmee je in de toekomst iets kunt en waarop je verder kunt bouwen. Het is dan ook aan u om met de nieuwe griffier hierop verder te bouwen aan de toekomst voor de burgers van Voorschoten. Als u de belangen van uw burgers in het oog houdt, is geen brug te hoog en geen schaduw te groot. U zult soms moeten loslaten wat vertrouwd is om daarmee binnen te halen wat u verder brengt.

Ik neem nu geen afscheid. Dat doen wij op 15 mei. Toch dank ik u vanaf deze plaats dat ik uw griffier mocht zijn. Dank ook voor het vertrouwen en de altijd goede samenwerking en de goede

contacten die we met elkaar gehad hebben. Ik wens u als gemeenteraad veel wijsheid, inzicht en onderling veel samenwerking toe. Dan gaat u de goede dingen doen voor Voorschoten.

Ik laat het hierbij. We komen nog een keer met elkaar te spreken. Wat de voorzitter daarover zei, is veelbelovend. Daar gaan we een feestje van maken, begrijp ik. Daar kijk ik naar uit en dan praten we verder. Succes en we spreken elkaar weer. Dank!

(Applaus)

De heer **Bremmer** (CDA): Hans, ik ga je niet toespreken, maar geen enkel woord en geen bloemen, dat kan eigenlijk niet. Je bent in 1975 begonnen en in 2004 werd je griffier. Je bent een echte oude rot. Het woord "knar" durf ik na vanavond niet meer te gebruiken; dat zul je natuurlijk begrijpen, maar wij zijn heel dankbaar dat jij onze griffier was. Jij bent dankbaar dat jij onze griffier mocht zijn, maar wij zijn ook dankbaar dat jij onze griffier was. Je hebt net gezegd dat er ontzettend veel veranderd is, maar ik heb jou meegemaakt van 1978 tot 1990 en vanaf 2014 en ik durf te zeggen dat je volstrekt jezelf bent gebleven. Dat is een groot compliment. Jij was als griffier de rots waarop onze raad bouwde. Dat wil ik met bloemen illustreren. Hans, hartstikke bedankt voor alles wat je gedaan hebt!

(Applaus)

15. Sluiting

De **voorzitter**: We zijn klaar.

De voorzitter sluit om 22.10 uur de vergadering.

Vastgesteld in de openbare vergadering van de raad der gemeente Voorschoten, gehouden op 16 mei 2019.

De griffier,

M. Elkerbout

De voorzitter,

P.J. Bouvy-Koene